

ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ

Документу державного планування

**“Стратегія розвитку
Бердичівської міської територіальної громади
на період до 2027 року”**

Виконавець

Управління економічного розвитку Бердичівської міської ради
2023

13300, м Бердичів, пл. Центральна, 1,
тел. 0(4143) 4-28-04,
E-mail: ekonomika@berdychiv-rada.gov.ua,
сайт: <http://berdychiv-rada.gov.ua>

Бердичів -2023

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Михайло МАЙ

Начальник управління економічного розвитку Бердичівської міської ради

Людмила БЕДРАНЬ

Начальник відділу економіки та інвестицій управління економічного розвитку Бердичівської міської ради

Єгор ШАПОВАЛ

Головний спеціаліст відділу економіки та інвестицій управління економічного розвитку Бердичівської міської ради

Зміст

1. Зміст та основні цілі Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації, його зв'язок з іншими документами державного планування	4
2. Характеристику поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення	12
2.1. Географічне розташування та рельєф території	12
2.2. Гідрологічна характеристика	12
2.3. Клімат	18
2.4. Земельний фонд громади, ґрунти	19
2.5. Лісові ресурси	20
2.6. Атмосферне повітря	21
2.7. Мінерально-сировинний потенціал	23
2.8. Характеристика населення громади	23
2.9. Стан біорізноманіття	32
2.10. Поводження з побутовими відходами	38
3. Характеристика стану довкілля, умов життедіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	39
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	40
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час їх підготовки	41
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових, постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;	45
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації	52
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення	54
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	58
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	60
11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10, розраховане на широку аудиторію	60

1. Зміст та основні цілі Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації, його зв'язок з іншими документами державного планування.

Мета Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року (далі-Стратегія) полягає у вирішенні спільних проблем та реалізації спільних завдань щодо ефективного розвитку громади, динамічного, збалансованого розвитку населених пунктів Бердичівської міської територіальної громади, підвищення рівня життя населення, раціонального використання ресурсного потенціалу, забезпечення екологічної безпеки.

Для досягнення зазначененої мети було визначено чотири стратегічні цілі розвитку територіальної громади, які конкретизовані в оперативних цілях та завданнях.

В основі Плану заходів із реалізації Стратегії на період до 2027 року – проєктні ідеї, що були запропоновані мешканцями Бердичівської громади та відібрані робочою групою. При цьому були внесені деякі зміни до запропонованих технічних завдань. Усього в переліку 102 технічних завдань на проєкти місцевого розвитку.

Стратегія – прогнозний та програмний документ соціально-економічного розвитку громади. В основі методики створення – вимоги законодавства України, насамперед, Конституції України, законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про місцеве самоврядування в Україні». Цілі Стратегії узгоджені з стратегічними та оперативними цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки, затвердженої постановою КМУ від 05.08.2020 №695, Стратегії розвитку Житомирської області на період до 2027 року затвердженої рішенням Житомирської обласної ради від 18.12.2019 № 1722, та відповідає планам їх реалізації та економічним, соціальним, екологічним, інфраструктурним, територіальним та іншими аспектами розвитку громади.

З урахуванням результатів проведеного стратегічного аналізу, дослідження статистичних та кількісних показників офіційних інформаційних джерел, соціологічного опитування жителів громади щодо соціально-економічного розвитку території, оцінки наявних конкурентних переваг, існуючих загроз та можливих ризиків відповідно до SWOT аналізу, сформульовано стратегічне бачення громади.

Бердичівська громада – економічний, культурний, освітній центр Бердичівського району, прогресивна громада, відкрита для людей, ідей та інвестицій, з індустріальною історією та активними мешканцями, багатою історико-культурною спадщиною та інтелектуальним потенціалом.

Структура (матриця) цілей та завдань Бердичівської міської територіальної громади

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання
Економічний розвиток громади (Бердичів для інвестицій)	1.1. Сприятливий інвестиційний клімат	<p>1.1.1. Формування позитивного інвестиційного іміджу громади. Маркетинг громади</p> <p>1.1.2. Просування інвестиційних пропозицій на зовнішні ринки</p> <p>1.1.3. Розвиток співробітництва між потенційними інвесторами та громадою</p>
	1.2. Умови сприятливі для малого та середнього бізнесу	<p>1.2.1. Механізми фінансової підтримки розвитку малого і середнього бізнесу</p> <p>1.2.2. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу</p> <p>1.2.3. Активізація діалогу між представниками бізнесу та органу влади</p> <p>1.2.4. Розвиток трудових ресурсів</p> <p>1.2.5. Розвиток туристичного потенціалу громади</p>
Розвиток людського потенціалу (Бердичів для людей)	2.1. Забезпечення доступної і якісної освіти та соціальна інфраструктура	<p>2.1.1. Формування мережі закладів освіти із сучасними умовами, що забезпечують якісну конкурентоздатну освіту</p> <p>2.1.2. Задоволення потреби мешканців громади у здобутті дошкільної та позашкільної освіти</p> <p>2.1.3. Створення умов рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами</p> <p>2.1.4. Модернізація матеріально-технічної бази закладів освіти та використання комп’ютерних технологій в освітньому процесі</p> <p>2.1.5. Створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з обмеженими можливостями. Доступність соціальних сервісів</p>
	2.2. Покращення демографічної ситуації та продовження тривалості активного періоду життя	<p>2.2.1. Формування оптимальної мережі закладів охорони здоров’я, їх модернізація. Доступність та якість надання медичних послуг</p> <p>2.2.2. Впровадження сучасних сервісів надання медичних послуг, інноваційний розвиток</p> <p>2.2.3. Розвиток мережі спортивних об’єктів, зміцнення їх матеріально-технічної бази, підтримка розвитку спорту та рухової активності</p>

	2.3. Новітній культурний простір	2.3.1. Трансформація та модернізація закладів культури, у тому числі забезпечення формування інклюзивного середовища 2.3.2. Формування нових форм підтримки культурних заходів, створення публічних просторів для підтримки та розвитку інтелектуального та творчого потенціалу жителів, їх гендерної рівності
Територія комфорtnого і безпечного життя (Бердичів для кожного)	3.1. Створення умов для комфорtnого проживання мешканців	3.1.1. Будівництво, модернізація, капітальний ремонт об'єктів житлово-комунального господарства 3.1.2. Впровадження технологій енергоефективності та застосування альтернативних джерел енергії 3.1.3. Збереження природного ресурсу – прісної води. 3.1.4. Облаштування парків та скверів для відпочинку людей
	3.2. Сталий розвиток території	3.2.1. Розроблення та впровадження плану просторового розвитку, розроблення містобудівної документації 3.2.2. Дорожня інфраструктура 3.2.3. Доступність та безбар'єрність
	3.3. Безпечне середовище	3.3.1. Громадська безпека 3.3.2. Екологічна безпека. Розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів 3.3.3. Створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування тощо)
Формування активної відповідальної громади (Бердичів для ідей)	4.1. Взаємна довіра	4.1.1. Застосування інструментів співпраці влади з жителями громади з метою вирішення проблемних питань 4.1.2. Підвищення місцевих громадських ініціатив
	4.2. Якісна взаємодія органу місцевого самоврядування (ОМС) та громади	4.2.1. Покращення системи надання адміністративних послуг, в тому числі розвиток відповідної інфраструктури 4.2.2. Спрощення доступу громадян до участі у прийнятті рішень ОМС 4.2.3. Формування системи електронних інформаційних ресурсів на території громади

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Вона є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколошнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ЦЛЕЙ СТРАТЕГІЙ ДЕРЖАВНІЙ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Стратегічні цілі Державної стратегії регіонального розвитку України	Стратегічні цілі Бердичівської міської територіальної громади			
	Економічний розвиток громади.	Розвиток людського потенціалу.	Територія комфортного і безпечно го життя	Формування активної відповідальн ої громади
Стратегічна ціль І. “Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах”	++	+	+	++
Стратегічна ціль ІІ. “Підвищення рівня конкурентоспроможност і регіонів”	++	++	++	+
Стратегічна ціль ІІІ. “Розбудова ефективного багаторівневого врядування”	+	+	+	+

У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)

Стратегія розвитку Житомирської області на період до 2027 року затверджена рішенням обласної ради від 18.12.2019 № 1722. В цілому це документ, який визначає довгостроковий вибір пріоритетних сфер і напрямів розвитку Житомирської області на 2021-2027 роки, бажаних орієнтирув майбутнього стану регіону, механізмів і шляхів їх досягнення та є основою для розроблення інших документів стратегічного планування в тому числі і для Стратегії Бердичівської міської територіальної громади.

Стратегія сприятиме консолідації регіональної спільноти щодо вжиття спільних дій, спрямованих на забезпечення динамічних змін у розвитку області на основі науково-технологічного потенціалу та концентрації ресурсів на

пріоритетних напрямах, що в цілому забезпечить підвищення конкурентоздатності регіону та кращої якості життя у ньому.

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ГРОМАДИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стратегічні цілі Стратегія розвитку Житомирської області	Стратегічні цілі Бердичівської міської територіальної громади			
	Економічний розвиток громади.	Розвиток людського потенціалу.	Територія комфортного і безпечно го життя	Формуванн я активної відповідаль ної громади
Стратегічна ціль 1 Посилення конкурентних економічних переваг регіону	++	+	+	+
Стратегічна ціль 2. Створення сучасного і безпечного життєвого середовища в територіальних громадах	+	+	++	+
Стратегічна ціль 3. Стійке поліпшення якості життя та нагромадження людського потенціалу	+	++	+	+

У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)

При розробці Стратегії та Звіту були враховані також наступні документи:

1. Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.04.2021 № 443-р;

2. Рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямами «Відновлення зрошення і поліпшення екологомеліоративного стану зрошуваних земель»;

3. Стратегію зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р;

4. План заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р;

5. Національний плану управління відходами до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117;

6. Державну стратегію управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022 – 2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р;

7. Водну стратегію України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022 – 2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134;

8. Цілі Стального Розвитку, затверджених 70-ю сесією Генеральної асамблеї ООН (резолюція від 25.09.2015 70/1), серед іншого з урахуванням Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку».

**АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ЦЛЕНЬ ГРОМАДИ СТРАТЕГІЙ
РОЗВИТКУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Стратегічні цілі Стратегії розвитку Житомирської області		Стратегічні цілі Стратегії Бердичівської міської територіальної громади									
		1.1. Сприятливий інвестиційний клімат	1.2. Умови сприятливі для малого та середнього бізнесу	2.1. Забезпечення доступної і якісної освіти та соціальна інфраструктура	2.2. Покращення демографічної ситуації та продовження тривалості активного періоду життя	2.3. Новітній культурний простір	3.1. Створення умов для комфортного проживання мешканців	3.2. Стадій розвиток території	3.3. Безпечне середовище	4.1. Взаємна довіра	4.2. Якісна взаємодія органу місцевого самоврядування (ОМС) та громади
1.1. Активізація точок зростання регіональної економіки	++	+	+	+	+	+	+		+	+	+
1.2. Сприяння інноваційному розвитку підприємництва	++	+	+				+			+	+
1.3. Стимулювання розвитку аграрного виробництва	+	+									+
1.4. Органічні рослинництво і тваринництво та виробництво органічних продуктів харчування – точки конкурентоспроможності регіональної економіки, трансформовані у регіональну смарт-спеціалізацію		+					+				
2.1. Сприяння розвитку туризму, збереження і розвиток історикокультурної спадщини		+	+	+		++					
2.2. Просторове планування, модернізована комунальна інфраструктура,	+	+	+	+		++	++	++			

енергозбереження та підтримка альтернативної енергетики										
2.3. Якісні місцеві дороги (мости і шляхопроводи), належний благоустрій, чисте і безпечне довкілля	+	+	+	+		+	+			
2.4. Змінення громадської безпеки та належний захист від надзвичайних ситуацій				+				++		
3.1. Змінення здоров'я населення, підвищення демографічного потенціалу		+	+	++			+	+		+
3.2. Якісна конкурентоздатна освіта	+	+	++	+	+			+	+	
3.3. Забезпечення доступності культурних благ, сприяння творчій самореалізації людини			++	+	+	+		+	+	

У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)

Висновок: стратегічні пріоритети, визначені Стратегією розвитку Бердичівської територіальної громади, сформовано відповідно до стратегічних цілей Державної стратегії регіонального розвитку та Стратегії розвитку Житомирської області.

2. Характеристику поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення

2.1. Географічне розташування та рельєф території

Громада в геоморфологічному відношенні розташоване в західній частині Придніпровської височини і відноситься до Українського Полісся.

Рельєф підвищеної рівнини характеризується значним контрастом висот та порівняно густою сіткою глибоких балок, у верхів'ях і на схилах спостерігається відновлення ерозійної діяльності, яка проявляється в утворенні активних ярів.

Поверхня лесової рівнини має слабкий нахил у північному напрямку і відповідає загальному нахилу кристалічного фундаменту у бік Дніпровсько-Донецької западини.

Абсолютні відмітки лесової рівнини у межах території, що характеризується, коливаються від 235 м БС до 280 м БС, понижуючись до 225-230 м, як в долині р. Гнилоп'ять, так і в гирлових частинах балок.

Об'єкти природно-заповідного фонду на території, що розглядається, відсутні.

2.2. Гідрологічна характеристика

У східній частині м. Бердичів з півдня на північ тече правобережний приток р. Тетерів - р. Гнилоп'ять, яка являється головною водною артерією міста.

Загальна довжина річки 99 км, площа водозбору 1410 км². По м. Бердичеву р. Гнилоп'ять проходить середньою течією.

Абсолютні відмітки поверхні басейну коливаються від 305-310 м БС у верхній частині басейну до 210-220 м БС в нижній його частині.

Долина річки в районі слабопокручені з переважною шириною 0,5-0,6 км. Правий схил долини високий та крутій, лівий - помірно крутій та пологий. Місцями на схилах оголюються горні кристалічні породи. Вкриті схили трав'янистою рослинністю, місцями чагарником.

Заплава преривчаста, як правило, однобока, рідше двобока. Переважаюча ширина її 150-200 м, найбільша - 300+500 м в районі м. Бердичева.

Поверхня заплави непересічена, рівна, місцями пагорбкувата, має незначний нахил до русла. Складена вона піщана-глинистими та суглинистими ґрунтами, місцями заболочена. В період весняної повені заплава затоплюється, частіше всього, висотою від 0,6 до 2,0 м терміном на 1+2 тижні.

Русло річки покручене, нерозгалужене, ширина його в середній та нижній течії складає 10-20 м, ґрунт дна - піщано-глинистий.

Рівневий режим річки характеризується яскравою весняною повінню, низькою літньо-осінньою та зимовою меженню, яка майже щорічно порушується дощовими паводками.

Швидкість течії річки незначна і коливається в межах 0,1-0,4 м/сек., на порожистих ділянках вона збільшується до 1,5-2,0 м/сек., місцями до 2,8 м/сек.

На всій протяжності та особливо в верхній та нижній течіх річка зарегульована греблями.

В результаті стоку талих снігових вод, як правило, на початку - в середині березня, починається підйом рівня води; проходить він інтенсивно і в кінці березня - на початку квітня досягає найбільшого значення.

Частіше висота піку весняної повені не перевищує 2,0-3,0 м і тільки в окремі роки досягає 4,01 м над нулем графіку.

Спад повені відбувається також інтенсивно і продовжується 1-2 тижні. В першій половині травня встановлюється межень, яка майже щорічно переривається дощовими паводками висотою 0,3-0,5 м. Головним джерелом живлення ріки є талі снігові води.

Участь дощових і ґрунтових вод у живленні річки також значна, особливо в літньо-осінній та зимовий періоди.

Середня витрата води за 10-річний період складає 3,57 м /сек., що відповідає модулю стоку, який складає 2,63 л/сек. з 1 км².

Найбільший модуль стоку весняної повені складає приблизно 7,8 л/сек. з 1 км²; найменший модуль стоку складає 0,07 л/сек. з 1 км².

Основна маса стоку проходить під час весняної повені, а решта стоку протягом межені розподіляється наступним чином: літо — 13%, осінь — 13%, зима — 18%.

Зимовий режим характеризується стійким льодоставом, який настає, як правило, в середині січня.

Розкривається річка частіше у другій - третій декаді березня; в окремі роки - в кінці лютого або на початку квітня. В кінці березня річка, звичайно, очищується від льоду. Вода мутна, без присмаку та запаху, придатна, щоб пити лише після спеціального очищення.

Річка використовується для господарсько-побутових потреб населення та рекреації.

Стік р. Гнилоп'ять зарегульований ставками-водосховищами. Коефіцієнт зарегульованості стоку у м. Бердичеві складає приблизно 0,91.

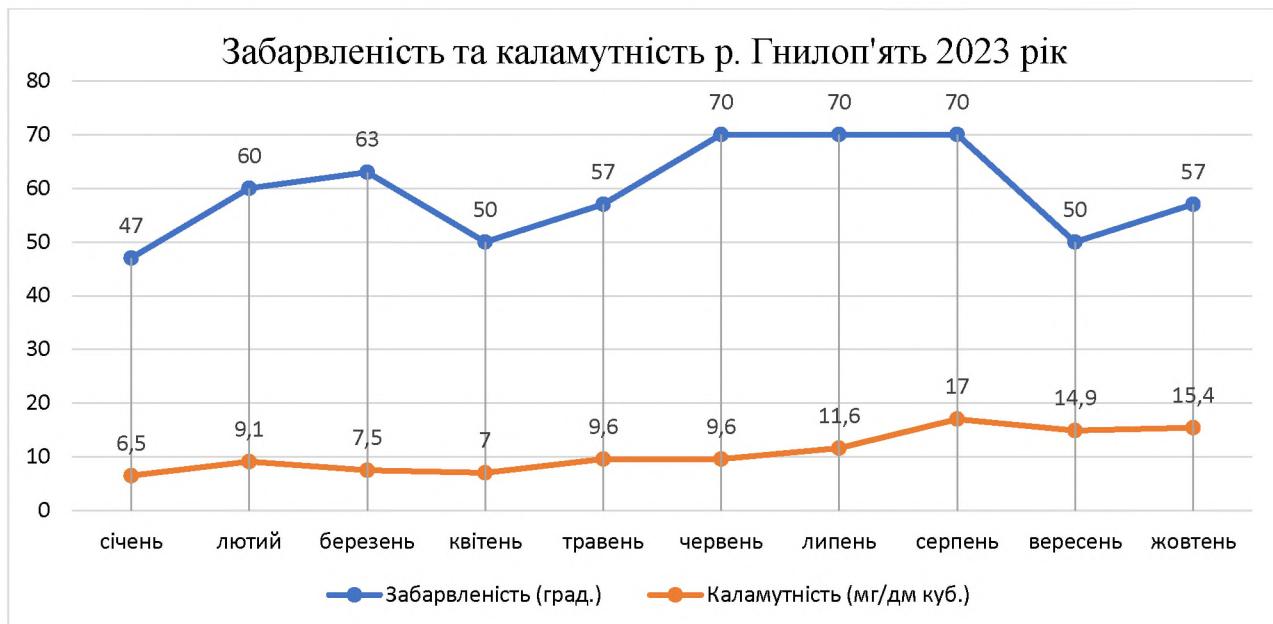
Найменші рівні спостерігаються з травня по вересень, найменший модуль стоку в цей період падає до 0,07 л/сек./км².

Грунтові води залягають на глибинах від 0,9-10,0 м. на плато, а в заплаві річки Гнилоп'ять і в балках на глибинах 0-0,5 м.

Відповідно до наданих МКП „Бердичівводоканал“ даних аналізів води з річки Гнилоп'ять проаналізована динаміка зміни основних показників якості води:

- Забарвленість - показник, що характеризує інтенсивність забарвлення води, яке зумовлене вмістом забарвлених органічних речовин (норма від 15 до 40 градусів Хазена);

- Каламутність - показник, що характеризує природну властивість води, зумовлену наявністю у воді завислих речовин органічного і неорганічного походження (глини, мулу, органічних колоїдів, планктону тощо) (норми для каламутності можуть бути в межах 5 - 50 мг/дм³.);

- Розчинений кисень (РК) є ключовим показником якості води і визначає кількість кисню, яка розчинена у воді. Цей показник важливий для забезпечення життєдіяльності різноманітних водних організмів та функціонування екосистем водойм;

Більшість водних організмів, таких як риби, інші водяні тварини та рослини, потребують розчиненого кисню для дихання і життєдіяльності. Недостатній рівень РК може привести до стресу та навіть масового вимирання водного життя. Норма не менше 4 мг/дм куб.

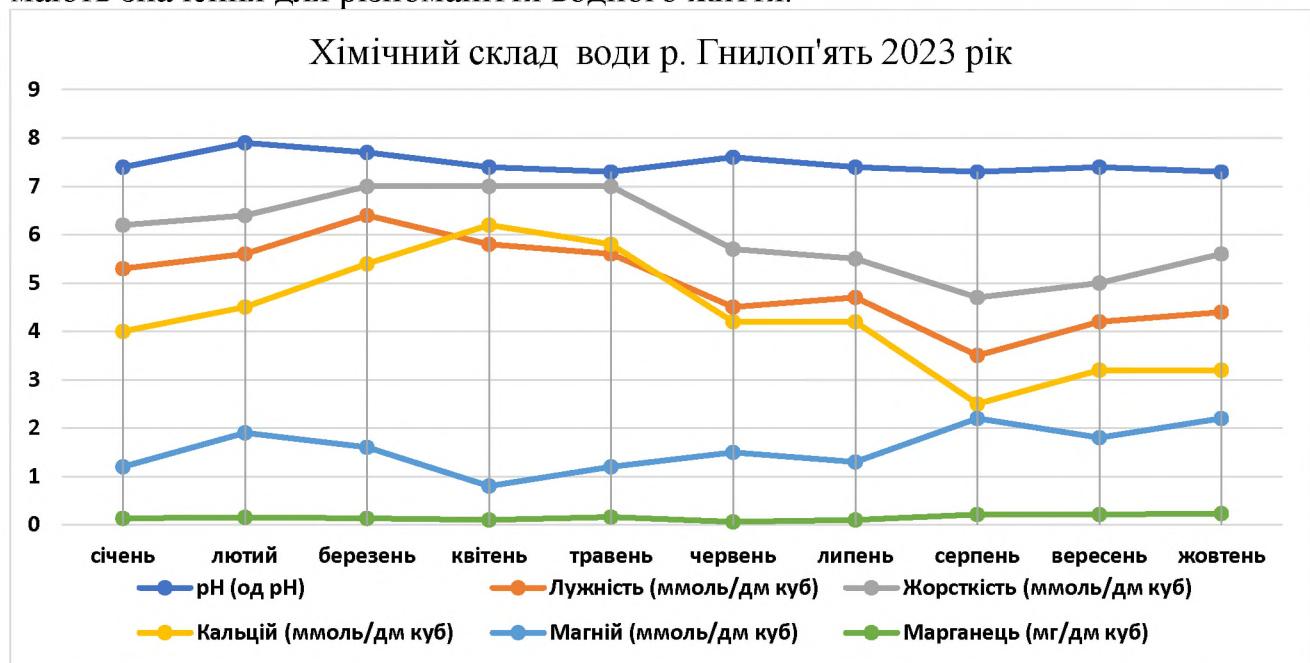
Причини зниження розчиненого кисню:

1. Забруднення води: викиди промислових стоків, сільськогосподарські витоки, та інші забруднення можуть зменшувати розчинений кисень через хімічні процеси та аеробний розклад органічних речовин.

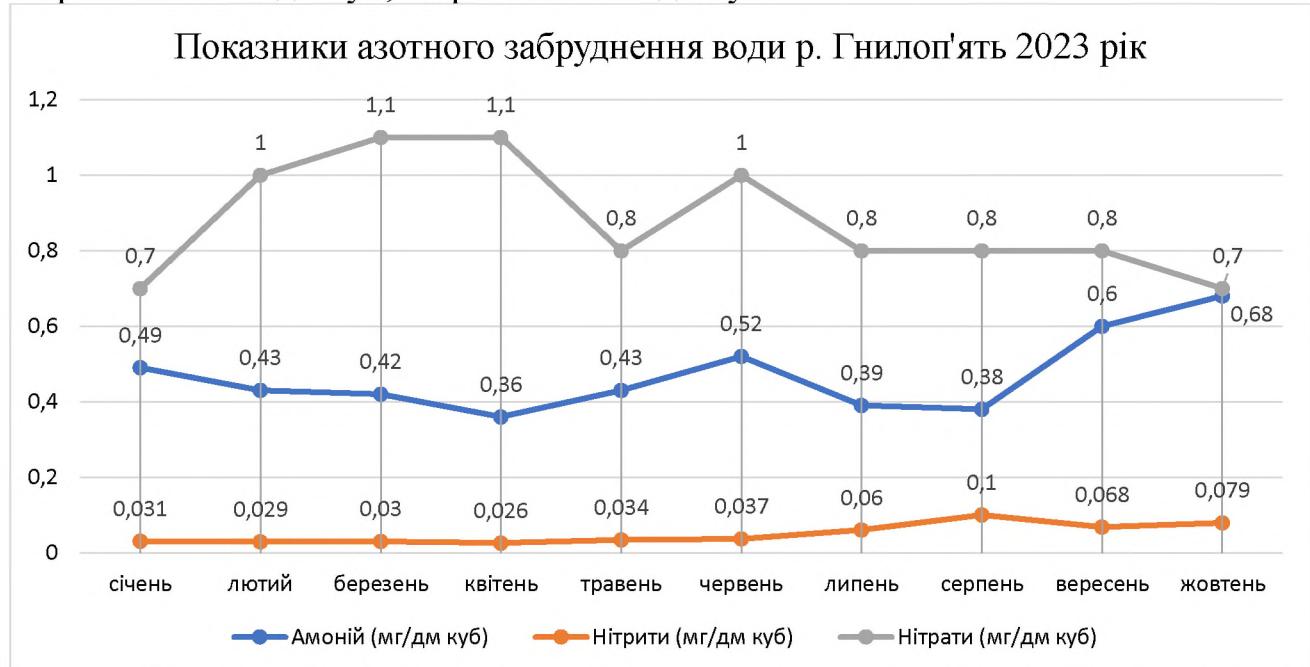
2. Зміни в температурі: підвищення температури води зазвичай зменшує її розчинений кисень.

- Хімічний склад (рН, лужність, жорсткість, кальцій, магній, хлориди, сульфати, залізо загальне, марганець): впливають на хімічний баланс води та мають значення для різноманіття водного життя.

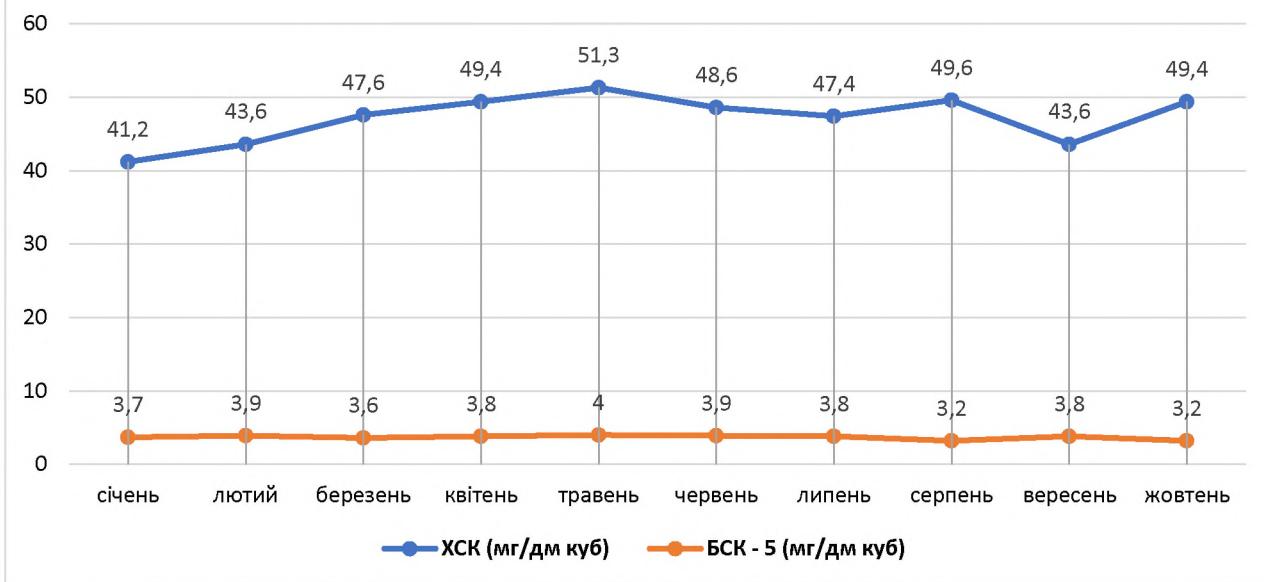

- Амоній, Нітрати, Нітрати: показники азотного забруднення, які можуть впливати на водні екосистеми та сприяти росту водоростей. Максимально допустима концентрація даних показників становить: амоній ≤ 0.5 мг/дм куб; нітрати ≤ 0.1 мг/дм куб; нітрити ≤ 10 мг/дм куб.

- БСК – 5 (біохімічне споживання кисню за 5 діб) та ХСК (хімічне споживання кисню): це показники, які вказують на кількість кисню, яка споживається водою під час біохімічного та хімічного розкладу органічних речовин та вказують на вміст органічних речовин у воді і здатність води до самоочищення. Допустимі норми для БСК-5 в річковій воді не повинен перевищувати 3 мг/дм³, для ХСК показник не повинен перевищувати 30 мг/дм³.

БСК – 5 та ХСК води р. Гнилоп'ять 2023 рік

Перевищення ХСК норми може бути пов'язана з рядом можливих причин: забруднення від працьованими речовинами, біологічна активність антропогенний тиск.

Високі рівні ХСК можуть бути також пов'язані з інтенсивною біологічною активністю, яка спричиняє хімічне споживання кисню під час розкладу органічних речовин.

Ці показники важливі для оцінки стану річки та розуміння можливого впливу на навколишнє середовище.

Питне водопостачання.

ДУ "Житомирським обласним центром контролю та профілактики хвороб МОЗ України" у 2023 році було проведено дослідження стану питної води з централізованих та нецентралізованих (шахтних криниць) джерел водопостачання на території громади результати досліджень наведено в наступній таблиці.

У воді з нецентралізованих джерел (криниць) спостерігається перевищення за такими показниками:

- Підвищений вміст азоту нітратів, що може бути наслідком використання добрив або надмірного поливання яке призводить до змивання азотних сполук з ґрунту у глибинні води, такі як криниці;
- Перевищення кількості мікроорганізмів, що свідчить про мікробне забруднення води через недостатню герметичність криниць.

Якість води у нецентралізованому водопостачанні (криниці) не відповідає нормативним вимогам за мікробіологічними показниками та вмістом нітратів. Це пояснюється недостатнім захистом криниць від поверхневого забруднення.

У централізованому водопостачанні також виявлено локальні проблеми з якістю питної води:

- Підвищена загальна жорсткість води (РЧВ №1, №2);
- Перевищення вмісту загального заліза (РЧВ №1, №2, №3, №4).

Це може бути пов'язано з корозією труб мережі водопостачання, наявністю вторинного забруднення при транспортуванні води.

Таблиця. Результати досліджень питної води з централізованих та нецентралізованих джерел водопостачання за 2023 рік

Номер	Назва точки відбору	Дата	Запах	Кольоровість, у град.	Мутність, мг/дм куб.	pH	Загальна жорсткість, мг/дм куб.	Сухий залишок, мг/дм куб.	Сульфати, мг/дм куб.	Хлориди, мг/дм куб.	Кальцій, мг/дм куб.	Магній, мг/дм куб.	Залізо загальне, мг/дм куб.	Фтор, мг/дм куб.	Марганець, мг/дм куб.	Азот аміаку, мг/дм куб.	Азот нітратів, мг/дм куб.	Азот нітратів, мг/дм куб.	Індекс E.coli	ЗКФ
1	м. Бердичів, РЧВ №1	березень	2	2	0,32	7,69	8,9	532,6	66,7	89,6	7,7	1,2	0,27		0,05	0,2	0,004	3	відсутні	
		червень	1	3,8	0,94	6,68	11,2	682,2	72,2	164,8	9,6	1,6	6,8	1,45	0,55	0,2	0,004	3,7	відсутні	
		вересень	1	3,7	0,91	6,65	12,8	681,3	76,5	161,2	10,7	2,1	0,23	0,38	0,15	0,2	0,004	4,1	відсутні	
		жовтень	1	5	0,86	6,63	13	716,2	68,3	162,6	9,7	3,3	0,46	0,36	0,25	0,2	0,004	4,2	відсутні	
2	М.Бердичів, РЧВ №2	березень	2	2	0,32	7,62	10	632,4	158,3	85,6	7,8	2,2	0,64		0,05	0,2	0,004	2,9	відсутні	
		червень	2	5	0,19	6,63	9	702,4	224,7	85,6	8,2	0,8	0,32	1,58	0,18	0,08	0,004	2,8	відсутні	
		вересень	2	5,1	0,21	6,62	9	698,2	220	85,1	8,1	0,9	0,23	0,57	<0,005	0,08	0,004	2,9	відсутні	
		жовтень	2	6	0,2	6,59	9,8	729,8	229,3	86	7,6	2,2	0,68	0,74	<0,005	0,08	0,004	2,8	відсутні	
3	м. Бердичів, РЧВ №3	березень	2	2	0,36	7,79	6,7	482,2	45	53,6	5,9	0,8	0,36		0,05	0,2	0,004	4,9	відсутні	
		червень	2	2	0,31	7,02	6,4	492,6	78,6	68	5,2	1,2	0,5	1,61	0,06	0,2	0,004	6,6	відсутні	
		вересень	2	8,7	0,34	7	6,3	487,3	77	69,3	5,1	1,2	0,41	0,62	0,33	0,2	0,004	6,7	відсутні	
		жовтень	2	8,9	0,42	7,19	5,7	452,6	72	54,6	4	1,1	0,17	0,23	0,2	0,2	0,004	6,8	відсутні	
4	м.Бердичів, РЧВ №4	червень	1	2,5	0,25	7,05	6	379,8	27,6	20	5,1	0,9	0,23	<0,1	0,25	0,2	0,004	3,6	відсутні	
		вересень	1	2,8	0,27	7,1	6	381,2	28,6	21	5	1	0,1	0,21	<0,005	0,2	0,004	3,8	відсутні	
		жовтень	1	3,6	0,29	7,09	6	372,6	28,9	19,6	4,9	1,1	0,19	0,54	<0,005	0,2	0,004	3,8	відсутні	
		березень	0	12	0,26	7,62	13,8	782,2	83,3	80	8,7	5,1	0,13		<0,05	<0,05	0,004	115,5	відсутні	
5	м.Бердичів, вул. Олімпійська, 31, шахтна криниця	червень	0	10,2	0,23	7,58	10,2	647,2	141,7	84	8,9	1,3	0,13	1,04	<0,005	<0,05	0,004	118,2	відсутні	0 КУО
		вересень	0	11,1	0,22	7,6	10	632,2	138,9	86,3	8,7	1,3	0,11	0,21	<0,005	<0,05	0,004	114,7	відсутні	2,3 КУО
		жовтень	0	13	0,24	7,61	13,5	776,4	82,2	78,6	8,8	4,7	0,14	0,4	<0,005	<0,05	0,004	114,9	відсутні	
		березень	0	14	0,2	7,71	9,8	626,9	100	80	8,2	1,6	0,12		<0,05	0,08	0,004	80,6	відсутні	2380 КУО
6	м.Бердичів, вул. Садова,29 а, шахтна криниця	червень	1	12,2	0,26	7,76	11,6	639,9	113,3	85,6	9,6	2	0,11	0,66	<0,005	0,08	0,004	85,9	відсутні	0КУО
		вересень	1	13,8	0,29	7,8	11	652,1	115,8	87	9,2	1,8	0,12	0,51	0,06	0,08	0,004	91,2	відсутні	238КУО
		жовтень	0	13,6	0,22	7,64	10,2	633,4	103,4	81,2	8,2	2	0,13	0,22	0,56	0,08	0,004	82,2	відсутні	2,3 КУО
		червень	1	13,7	0,3	7,58	10,5	672,3	96,7	156,8	9,2	1,3	0,13	0,95	0,58	0,2	0,004	68,7	відсутні	0 КУО
7	м.Бердичів, вул. Чкалова,11, шахтна криниця	вересень	1	13	0,29	7,55	10,2	663,4	98,2	157	9,4	0,8	0,13	0,54	0,08	0,2	0,004	67,3	відсутні	0КУО
		жовтень	1	15	0,32	7,53	10,8	680,7	95,8	154,6	9	1,8	0,14	0,53	<0,005	0,2	0,004	67,9	відсутні	

не відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10

Відповідно до даних з Екологічного паспорту Житомирської області водокористувачами-забруднювачами які скидають зворотні води у р. Гнилоп'ять є підприємства ТОВ „КЕС” м.Бердичів та МКП «Бердичів-комунсервіс».

Таблиця. Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин основними водокористувачами-забруднювачами поверхневих водних об'єктів

Найменування водокористувача-забруднювача	Наявність, потужність (м ³ /добу), ефективність використання (використання потужності) очисних споруд	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
		Об'єм скидання зворотних вод, тис. м ³	у тому числі об'єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м ³	Об'єм скидання забруднюючих речовин, що скідаються разом із зворотними водами, т	у тому числі об'єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м ³	Об'єм скидання зворотних вод, тис. м ³	у тому числі об'єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м ³
ТОВ „КЕС”	21400	1741,0	572,3	1966,1	1742,1	717,2	2005,32
МКП «Бердичів-комунсервіс»	-	40,0	40,0	12,94	55,0	55,0	16,18
						1504,5	131,4
						69,7	69,7
						23,61	

Разом з тим, ТОВ «Комплекс екологічних споруд» за рахунок власних коштів проведена очистка від осаду приймального басейну насосної станції І та ІІ-го підйомів, басейну дренажної насосної станції та проведені інші роботи на суму 0,11 млн. грн.

2.3. Клімат

Клімат міста та прилеглої території помірно-континентальний, м'який. Кількість опадів є значною, з опадами навіть в посушливий місяць. На рік випадає близько 627 мм опадів. Середня річна температура становить 7,4 °C. Самий сухий місяць березень - 30 мм опадів. В липні кількість опадів досягає свого піку, в середньому 96 мм.

Максимальна глибина промерзання ґрунту - 106 см.

Середня тривалість безморозного періоду - 189 днів.

Згідно даних метеостанції Житомир середньорічна швидкість вітру складає 3,5 м/сек., середньомісячна максимальна - 4,3 м/сек. (лютий). Переважаючим напрямленням вітру протягом всього року є західні (20% повторювання), південно-західні (16% повторювання) та північно-західні (15% повторювання).

Сейсмічність району - менше 6 балів.

2.4. Земельний фонд громади, ґрунти

По агрогрунтовому районуванню територія громади входить в Тернопільсько-Білоцерківський агрогрунтовий район.

Материнською породою для ґрунтів є лес. Найбільш розповсюдженими ґрунтами є потужні малогумусні чорноземи на рівних плато.

В комплексі з ним залягають карбонатні та вилужені різновиди.

Меншу площину займають світлосірі, сірі, темно-сірі та підзолені чорноземи. Вони займають найбільш розгалужені простори.

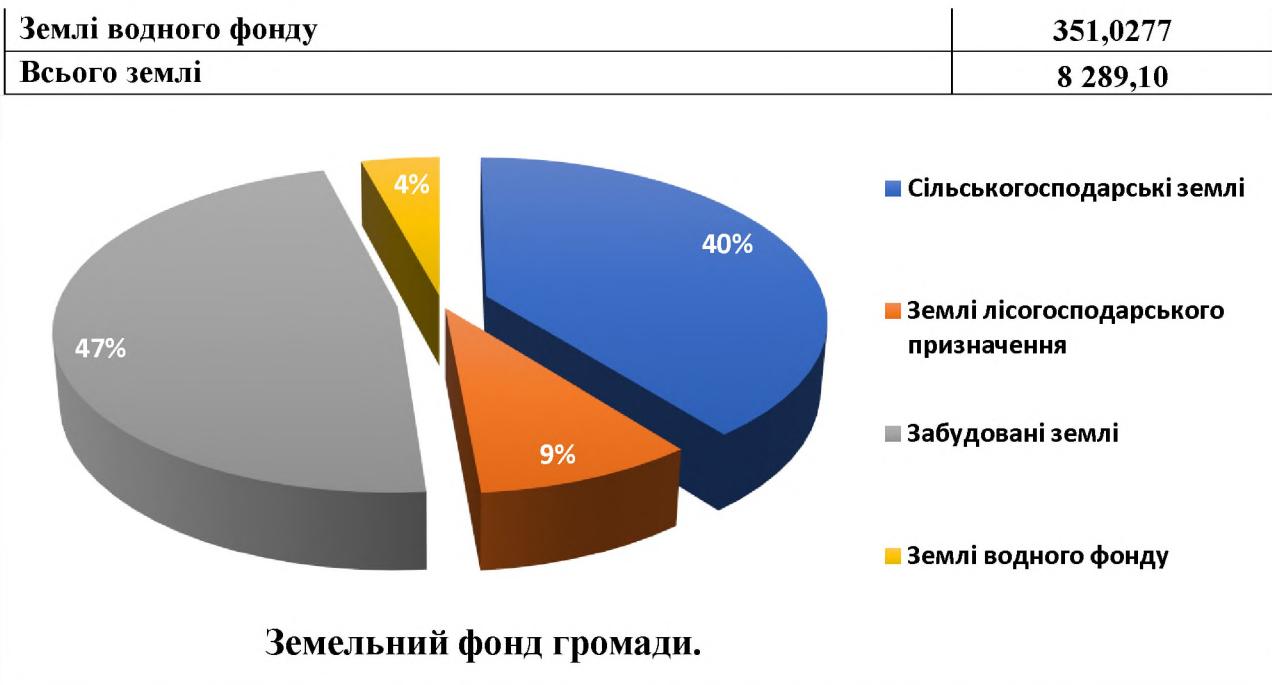
Відповідно до інформації Житомирської філії ДУ «Держгрунтохорона» характеристика ґрунтів Бердичівської міської територіальної громади за вмістом основних показників родючості за результатами Х-ХІІ турів агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення зображена на таблиці.

Таблиця. Характеристика ґрунтів Бердичівської міської територіальної громади за вмістом основних показників родючості

Населений пункт	Тур обстеження	Середньозважений показник				
		умісту гумусу %	реакції ґрунтового розчину (pH)	умусту легкогідролізованого азоту, мг/кг ґрунту	умісту рухомих сполук фосфору, мг/кг ґрунту	умісту рухомих сполук калію, мг/кг ґрунту
с. Скраглівка (в т.ч. с. Підгородне)	XII (2022 рік)	2,43	5,7	108	134	108
Бердичівський район	XII (2022 рік)	2,18	5,8	92	139	93
	XI (2017 рік)	2,25	5,8	94	135	99
	(2012 рік)	2,27	6,1	98	155	105

Таблиця. Земельний фонд громади.

Назва показника	Площа, га
Сільськогосподарські землі, у тому числі:	3267,7744
рілля	2537,4696
Багаторічні насадження	175,7126
сіножаті	225,6339
пасовища	283,5787
під господарськими будівлями і дворами, шляхами і прогонами	45,3796
Землі лісогосподарського призначення, у тому числі:	758,3246
лісові землі	749,6946
чагарники	8,63
Забудовані землі, у тому числі:	3911,9733
землі житлової та громадської забудови	2141,9984
Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	1769,9749

Найбільшу питому вагу у земельному фонді громади займають забудовані землі (землі житлової та громадської забудови, землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення) - 47% та землі сільськогосподарського призначення - 40%.

2.5. Лісові ресурси

Лісові ресурси Бердичівської громади представлені землями лісового фонду, що знаходяться у відані Філії «Бердичівське лісове господарство» ДП «Ліси України» та його структурним підрозділом Чорнолозьке лісництво загальна площа складає 5183,3 га, на території Бердичівської громади знаходитьться 657 га урочище «Скраглівка». На даній території розташована клонова плантація Дуба звичайного площею 26,5 га. Дані лісові ділянки відносяться до Рекреаційно – оздоровчих лісів.

Переважаючими породами в даному урочищі є сосна звичайна вік 45-60 років, орієнтовний стовбурний запас деревини 115 тис.м³, лісові культури сосни, дуба звичайного, дуба червоного віком 5-15 років.

Головного користування на даних лісовых ділянках не проводиться, можливі за станом лісу суцільні санітарні рубки. Політика в області лісового господарства та лісокористування має бути направлена на використання лісовых ресурсів виключно до їх цільового призначення, базуватись на принципах не виснажливості, раціональності та безперервності, розробці та проведенні комплексу заходів щодо охорони та захисту лісовых ресурсів щодо зменшення фактів незаконного вирубування деревини.

2.6. Атмосферне повітря

Стан атмосферного повітря визначається наявністю на території громади промислових, комунальних, с/г об'єктів, транспортної мережі та інфраструктури, які являються джерелами шкідливих викидів в повітря.

Відповідний «вклад» в забруднення повітря вносить автотранспорт, автобази, автовокзал, залізниця.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел досліджені відповідно до даних Головного управління статистики у Житомирській області. Спостерігаємо поступову динаміку до скорочення забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

Забруднення повітря автотранспортом - дуже велика проблема на сьогоднішній день. Це 70-80% від всього забруднення у місті. У відпрацьованих газах автомобільних двигунів налічується біля 100 різних компонентів, більшість з яких токсичні. Серед токсичних компонентів, які викидаються автотранспортом 73 % становлять оксиди вуглецю, 11 % - неметанові леткі органічні сполуки, 13 % - оксиди азоту, 1,6 % - сажа, 1,4 % - сірчистий ангідрид.

Викиди зі стаціонарних джерел за 2019 рік становили 182 т. З них діоксиду азоту – 57т, оксиду вуглецю – 50т, речовин у вигляді суспензованих твердих часток – 32т, неметанових легких органічних сполук – 40т.

Викиди із стаціонарних джерел за 2019 рік у м. Бердичеві діоксиду вуглецю становили - 35905т.

Відповідно до даних регіональної доповіді про стан навколошнього природного середовища Житомирської області у 2021 році одним із основних забруднювачів атмосферного повітря в Бердичівському районі був ТОВ «Оператор ГТС України Бердичівське ЛВУМГ викиди якого складають 57,47% від загального по району. Територіально дане підприємство межує з нашою громадою.

Відповідно до даних наданих ДУ "Житомирський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України" стан атмосферного повітря на території громади у 2022 році наведено в наступній таблиці.

Таблиця. Перелік речовин, контролюваних на постах спостереження 2022

Номер поста спостереження	Перелік речовин, контролюваних на посту спостереження	Середньорічна концентрація (мг/м ³)	Мінімальна концентрація (мг/м ³)	Максимальна концентрація (мг/м ³)
№1 Житомирська область м.Бердичів вул.Європейська,79 (територія житлової забудови в зоні дії промислового підприємства ПАТ БМЗ "Прогрес")	Ангідрид сірчистий	0.184	0.13	0.24
	Азоту діоксид	0.038	0.028	0.044
	Пил	менше 0.26	менше 0.26	менше 0.26
	Оксид вуглецю	0.44	0.2	0.8
	Аміак	менше 0.002	менше 0.002	0.002
	Фенол	менше 0.004	менше 0.004	менше 0.004
	Формальдегід	менше 0.01	менше 0.01	менше 0.01
	Сажа	менше 0.001	менше 0.001	менше 0.001
№2 Житомирська область м.Бердичів вул.Цадика,37 (територія житлової забудови в зоні дії промислового підприємства СП ТОВ "РІФ-1")	Ангідрид сірчистий	0.204	0.16	0.27
	Азоту діоксид	0.0395	0.029	0.048
	Пил	менше 0.26	менше 0.26	менше 0.26
	Оксид вуглецю	0.5	0.2	0.9
	Аміак	менше 0.002	менше 0.002	0.002
	Фенол	менше 0.004	менше 0.004	менше 0.004
	Формальдегід	менше 0.01	менше 0.01	менше 0.01
	Сажа	менше 0.001	менше 0.001	менше 0.001
№3 Житомирська область м.Бердичів вул.Одеська,53 (вулиця з інтенсивним рухом автотранспорту)	Ангідрид сірчистий	0.224	0.18	0.29
	Азоту діоксид	0.043	0.028	0.055
	Пил	менше 0.26	менше 0.26	менше 0.26
	Оксид вуглецю	0.5	0.2	0.9
	Аміак	менше 0.002	менше 0.002	0.002
	Фенол	менше 0.004	менше 0.004	менше 0.004

Однією з основних причин забруднення атмосферного повітря є низький рівень оснащення джерел-викидів пило-газоочисним обладнанням. Значно впливає на забруднення атмосфери відсутність установок по вловлюванню газоподібних сполук, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, летючих органічних сполук, вуглеводі та інших.

Зазначені речовини надходять в повітря від котелень, автотранспорту (через відсутність об'їзної дороги), виробництв тощо.

Ймовірно, що несприятлива ситуація з підвищеними рівнями забруднення повітря склалась в районі сміттєзвалища, кладовищ, промислових підприємств.

Основними напрямами зменшення надходження забруднюючих речовин в атмосферне повітря є, насамперед, виконання природоохоронних заходів, передбачених проектами нормативів гранично допустимих викидів, переведення паливовикористовуючого обладнання на природний газ, впровадження сучасних технологій очищення промислових викидів.

Зменшення шкідливих викидів від пересувних джерел можливе за рахунок збільшення використання неетилового бензину, електромобілей, посилення контролю за токсичностю відпрацьованих газів автомобільних двигунів, будівництво об'їзного автошляху для транзитного транспорту.

Реалізація заходів приведе до зниження викиду забруднюючих речовин, поліпшить екологічний стан повітряного басейну.

2.7. Мінерально-сировинний потенціал

В межах міста та прилеглих територіях відомі родовища корисних копалин: граніту, цегляно-черепичної сировини та будівельних пісків.

Бердичівське родовище кристалічних порід розташоване на правому березі р. Гнилоп'ять між селами Райки і Швайківка, в 15 км на північний захід від м. Бердичева. Добування - 70 тис.м³.

Корисні копалини - граніт і мігматит. Вони придатні для виробництва бутового каменю і щебню для будівництва.

Вскришні породи - дресва, суглинок і пісок. Потужність вскриття - 0,4-20 м. Водоприток - 5600 м³/добу. Запаси кристалічних порід затверджені ГКЗ (протокол №6626 від 27.09.1972 р.) по промисловим категоріям - 21655 тис. м¹. Фактичні запаси - 21394 тис.м³.

Бердичівське родовище суглинків розташоване на південній околиці м. Бердичів (розроблялося колишнім Бердичівським цегляним заводом). Корисні копалини - суглинки лесовидні. Потужність 6-7 м. Вскришні породи - ґрунтово-рослинний шар (0,5 м). Гідрологічні умови сприятливі.

Суглинок по природному складу з добавкою 10% вигораючих; пресування пластичні; формовка машинна; сушка штучна в камерних сушарках; збитку при сушці - 1,7%; обжиг цегли в кільцевій і тунельній печах при +960-1000° С. Запаси суглинків затверджені УТКЗ (протокол №2134 від 9.05.1963р.) по промисловим категоріям - 3029 тис.м³. Фактичні запаси - 1228 тис.м³.

2.8. Характеристика населення громади

На 01.01.2022 року в громаді чисельність наявного населення становила 74257 осіб, з них мешкали у місті Бердичеві - 73 046 осіб та 1211 осіб - у селах з Скраглівка та Підгородне,

Рівень урбанізації станом на 01.01.2022 року склав 98,4%. Даний показник за останні п'ять років майже не змінився та станом на 01.01.2018 року становив 98,3%

Щільність населення станом на 01.01.2022 року складає 895,8 осіб на 1 кв.км, що у порівнянні з показниками по Житомирській області (39,5 осіб) і Бердичівського району (51,8 осіб) значно вищий та у 2,9 рази нижчий ніж у Житомирській МТГ.

Оскільки, населення концентрується більше у містах тому і рівень урбанізації та щільність населення значно вищі ніж в інших ОТГ, Бердичівському районі та загалом по житомирській області.

Станом на 01.01.2022 року в Бердичівській МТГ концентрується 6,3% населення від загальної кількості населення області, що більше в порівнянні із

Рис. Територія громади

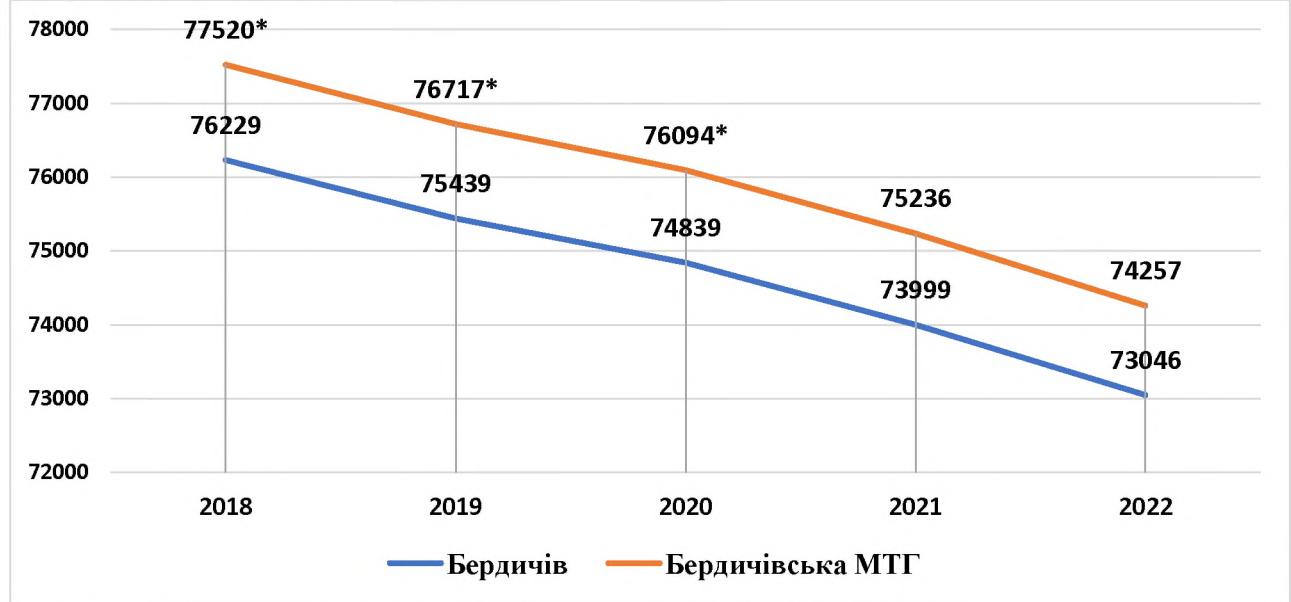
суміжними громадами, де проживає від 0,4% до 0,8% населення (Швайківська громада - 0,4%, Семенівська громада - 0,5%, Райгородоцька громада - 0,6%, Гришківецька громада - 0,8%) та менше ніж Бердичівському районі, де проживає 13,3% населення області та в Житомирській МТГ де сконцентровано 22,8% населення області.

Таблиця. Чисельність мешканців

(на 1 січня; осіб)

	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021	2022
Житомирська область	1231239	1220193	1208212	1195495	1179032
м.Бердичів	76229	75439	74839	73999	73046
Бердичівський район	28216	28010	27587	159164	156419
Скраглівка	1200	1188	1167	1150	1126
Підгороднє	91	90	88	87	85
Бердичівська МТГ	75236	74257

¹ Інформація наведена відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів».

*розрахунковий показник

Рис. Чисельність мешканців на 1 січня відповідного року

Відповідно до представлених даних населення як м. Бердичева так і громади має тенденцію до зниження, що відповідає загально українській тенденції.

Таблиця. Природний та міграційний рух населення

(осіб)

	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021
Кількість живонароджених					
Житомирська область	11645	10612	9619	9151	8544
м.Бердичів	805	682	620	532	508
Бердичівський район	319	291	238	233	1116
Кількість померлих					
Житомирська область	20000	20227	19933	21212	23679

м.Бердичів	1153	1154	1124	1291	1396
Бердичівський район	613	520	523	591	3398
Природний приріст, скорочення (-)					
Житомирська область	-8355	-9615	-10314	-12061	-15135
м.Бердичів	-348	-472	-504	-759	-888
Бердичівський район	-294	-229	-285	-358	-2282
Кількість прибулих					
Житомирська область	14212	21873	20231	16125	16620
м.Бердичів	806	1162	1083	807	863
Бердичівський район	696	802	519	413	1891
Кількість вибулих					
Житомирська область	15100	23304	21898	16781	17948
м.Бердичів	940	1480	1179	888	928
Бердичівський район	389	779	657	412	2354
Міграційний приріст, скорочення (-)					
Житомирська область	-888	-1431	-1667	-656	-1328
м.Бердичів	-134	-318	-96	-81	-65
Бердичівський район	307	23	-138	1	-463
Загальний приріст, скорочення (-)					
Житомирська область	-9243	-11046	-11981	-12717	-16463
м.Бердичів	-482	-790	-600	-840	-953
Бердичівський район	13	-206	-423	-357	-2745

¹ Інформація наведена відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів».

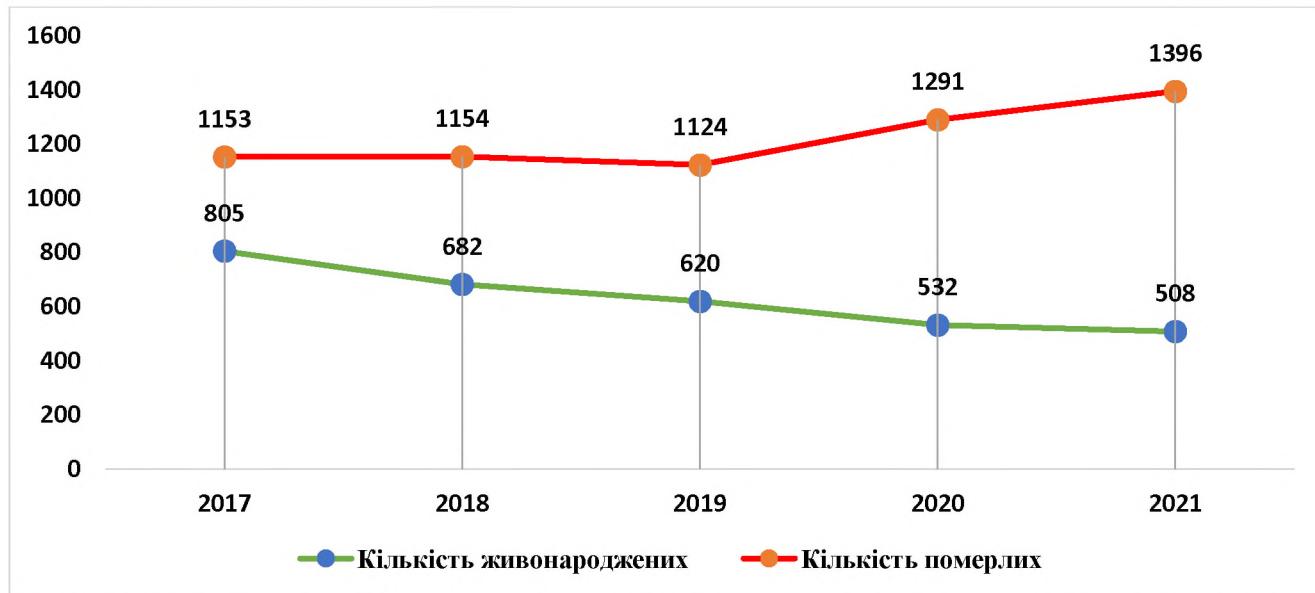

Рис. Динаміка живонароджених і померлих населення м. Бердичева (осіб)

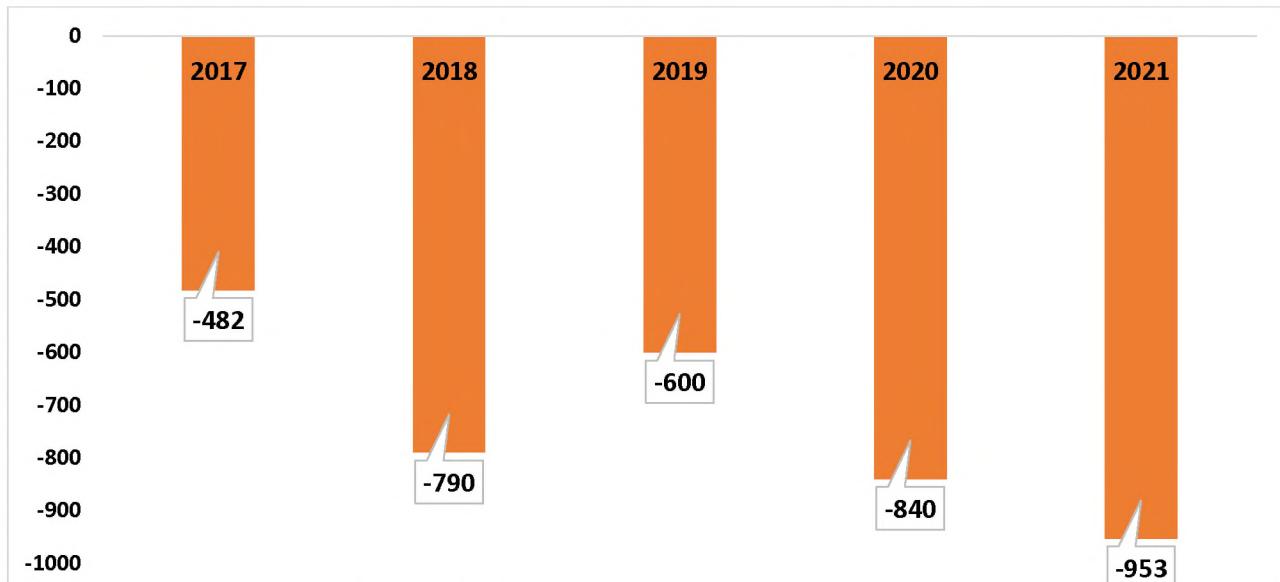

Рис. Загальний приріст, скорочення населення м. Бердичева

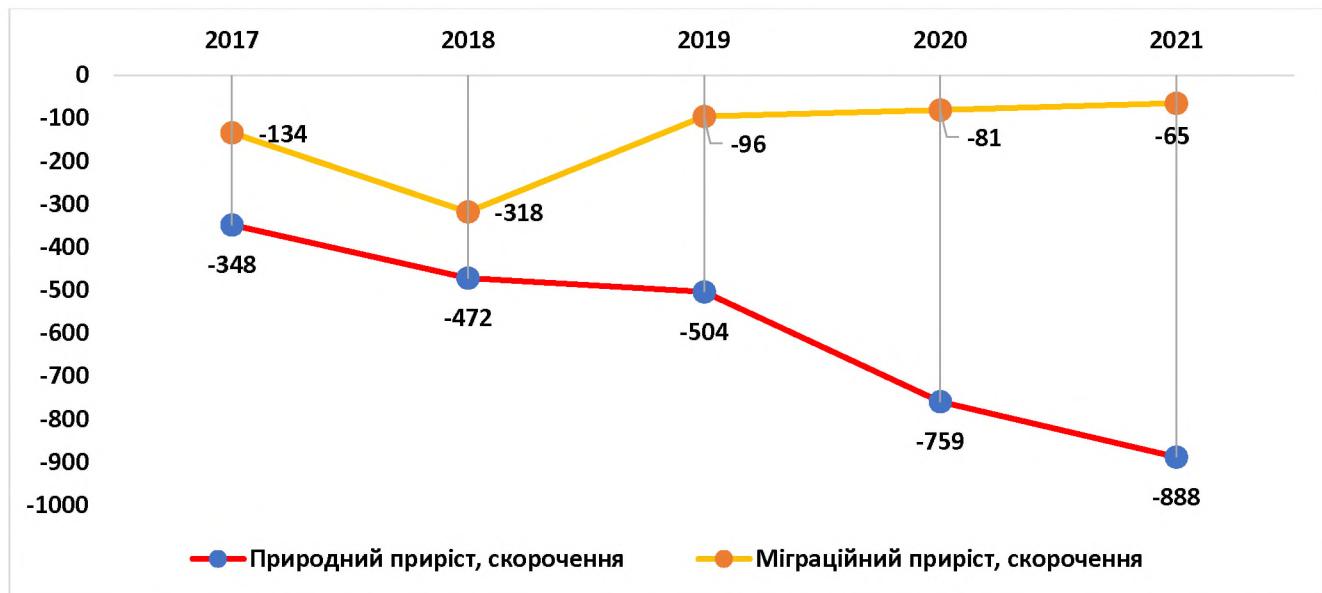

Рис. Природний та міграційний рух населення м. Бердичева (осіб)

За останні п'ять років в місті Бердичеві як і в Бердичівській громаді спостерігається негативна динаміка зменшення населення, що свідчить про наявну тенденцію депопуляції або зменшення відтворення населення.

На зменшення чисельності населення вплинули як природний (різниця між кількістю народжених та померлих) так і міграційний (різниця між кількістю прибулих та вибулих) рух населення. При цьому, негативний вплив природного руху на формування чисельності населення міста у продовж останніх п'яти років був переважаючим та збільшився на 21%. Так, у 2016 році на природне скорочення припадало 72,2% загального зменшення чисельності населення, а у 2020 році уже 93,2%.

Зокрема, у 2020 році смертність перевищувала народжуваність у 2,74 рази, при цьому у 2017 році даний коефіцієнт був удвічі менший і складав 1,43.

Важливою складовою, що формує кількісні зміни населення є міграційні процеси. Так, кількість прибулих у 2020 році зросла на 7,1% або 57 осіб проти 2016 року. Кількість випадків вибуття за цей період зменшилась на 1,3% або 12 осіб. Загальне від'ємне сальдо по місту зменшилось удвічі: з (-)134 до (-)65 осіб.

Загальна чисельність населення міста Бердичева з 01.01.2017 року по 01.01.2021 року скоротилася на 3665 осіб або на 5,9%, що майже на рівні показника Житомирської області, який склав 5,2%.

На це вплинула епідемія COVID-19 та загальна тенденція зменшення народжуваності і поступового старіння населення. Така ситуація спостерігається і в Житомирській області та в Україні в цілому.

Таблиця. Чисельність постійного населення (за оцінкою) за окремими віковими групами

(на 1 січня; осіб)

	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ¹	2021	2022
у віці 0–15 років						
м.Бердичів	13072	13081	12984	12754
Бердичівський район	5325	5302	5211	5133	27136	26498
у віці 16–59 років						
м.Бердичів	44814	43868	43073	42285
Бердичівський район	16088	15886	15576	15325	90874	89087
у віці 60 років і старше						
м.Бердичів	18030	18177	18469	18647
Бердичівський район	7071	7090	7068	7040	41303	40983
у віці 0–6 років						
м.Бердичів	6124	5862	5491	5083
Бердичівський район	2546	2468	2293	2155	10784	9903
у віці 7–18 років						
м.Бердичів	8580	8854	9196	9533
Бердичівський район	3536	3601	3665	3774	20588	20920

¹ Інформація наведена відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів».

Таблиця. Чисельність постійного населення (за оцінкою) за окремими віковими групами на 1 січня 2021 року¹

(осіб)

	Всього	У тому числі жінки
у віці 0–14 років		
м.Бердичів	12039	5840
Бердичівський район	4832	2318
у віці 15–64 років		
м.Бердичів	48740	25468
Бердичівський район	17500	8858
у віці 65 років і старше		
м.Бердичів	12907	8723
Бердичівський район	5166	3482
у віці 0–6 років		
м.Бердичів	5083	2476
Бердичівський район	2155	1025
у віці 7–18 років		
м.Бердичів	9533	4649
Бердичівський район	3774	1867

¹ Інформація наведена відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів».

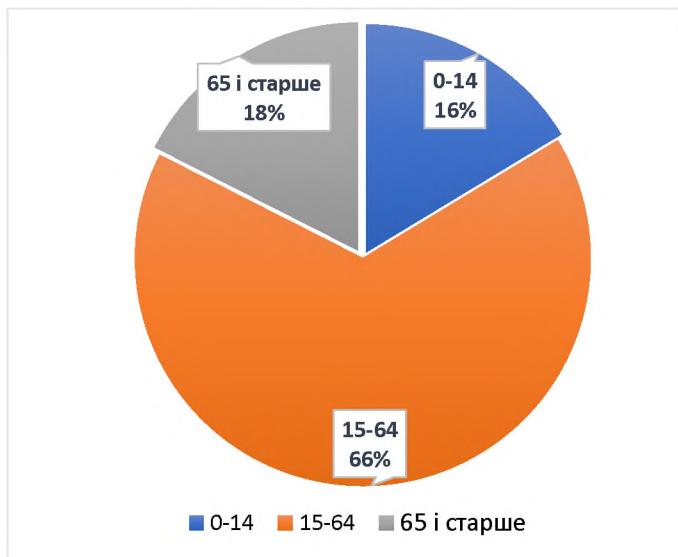

Рис. Питома вага постійного населення м. Бердичева за окремими віковими групами на 1 січня 2021 року

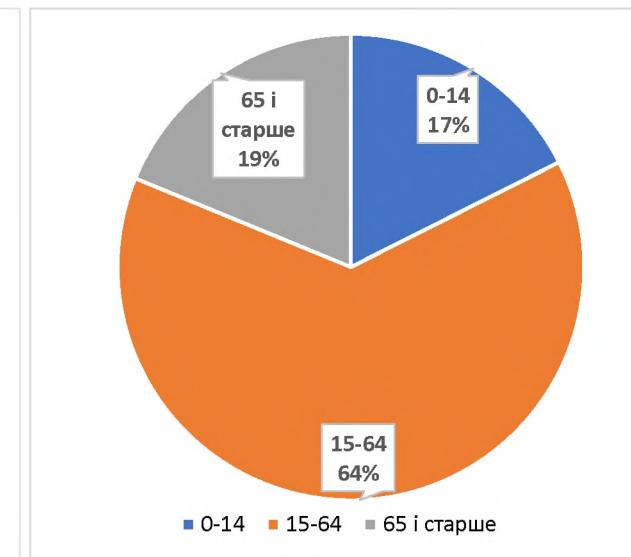

Рис. Питома вага постійного населення Бердичівського району за окремими віковими групами на 1 січня 2021 року

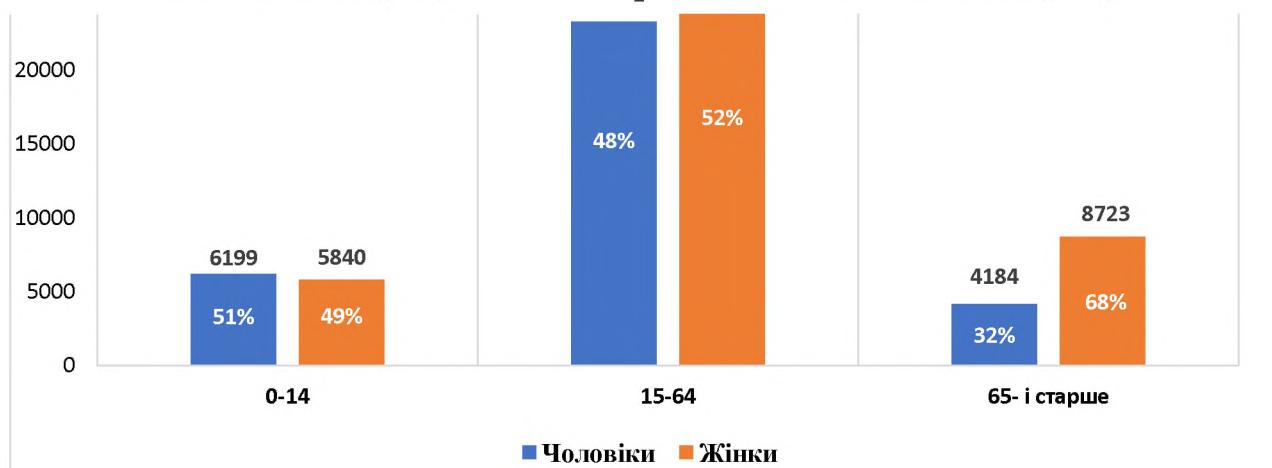

Рис. Чисельність постійного населення м. Бердичева за окремими віковими групами в розрізі статі

У розподілі населення за статтю по місту Бердичеву переважають жінки.

Їх частка у загальній чисельності постійного населення станом на 01.01.2021 року складає 54,3%. На кожну 1000 жінок міста 841 чоловік. Співвідношення між чисельністю чоловіків та жінок залежить від віку. Так, у віковій групі 0-14 років на 01.01.2021 року на кожну 1000 жінок припадає 1061 чоловік, у віці 15-64 років – 914 чоловіків, а у віці 65 років і старше – 480 чоловіків, тобто у 2,1 рази менше.

На початок 2018 року на кожну 1000 жителів у віці 16-59 років в місті припадало 292 дитини у віці молодше 16 років і 402 особи у віці 60 років і старше, тобто навантаження складало 694 не працевдатного віку на 1000 працюючих. На початок 2021 року ці показники склали відповідно 302, 441 та 743 особи.

У віковій структурі питома вага населення 15-64 роки на початок 2021 року складає 66%, діти віком 0-14 років 16%, а люди старше 65 років – 18%.

Найістотнішою рисою вікового складу населення міста є його старіння, тобто збільшення частки людей старших вікових груп. Так, частка населення у віці 60 років і старше у загальній чисельності населення щороку зростає і на

01.01.2021 складала 25,3% проти 23,7% на початок 2018 року. Згідно з оцінкою шкалою демографічного старіння Ж. Боже-Гарньє - Е. Россета, населення у якому часта осіб у віці 60 років і старше складає 18% і більше є надзвичайно старим. Демографічна старість населення згідно цієї шкали розпочинається із 12%.

Таблиця. Шкала Ж. Боже-Гарньє - Е. Россета.

Частка осіб у віці 60 років і старше, %%	Етап старіння і рівень старості населення
<8	демографічна молодість
8-10	Перше переддень старості
10-12	Власне переддень старості
12 і вище	демографічна старість
12-14	Початковий рівень демографічної старості
14-16	Середній рівень демографічної старості
16-18	Високий рівень демографічної старості
18 і вище	Дуже високий рівень демографічної старості

Дана ситуація спостерігається як по Бердичівському району так і по Житомирській області.

Таблиця. Розподіл населення за віком у населених пунктах, що увійшли до складу ТГ станом на 2023 рік (осіб)

Показники	Населений пункт 1	Населений пункт 2
	село Скраглівка	село Підгороднє
Населення у віці:		
молодшому за працездатний	1339	108
Працездатному	227	20
старшому за працездатний	902	73
Діти дошкільного віку	210	15
Діти шкільного віку	64	9
	220	16

Таблиця. Чисельність постійного населення (за оцінкою) Бердичівського району за окремими віковими групами на 1 січня 2021

	року	(осіб)
	Всього	У тому числі жінки
Всього по району	159313	85886
з них у віці:		
0-6 років	10784	5156
0-14 років	25559	12374
7-18 років	20588	10087
15-64 років	104079	53396
65 років і старше	29675	20116

Таблиця. Чисельність постійного населення (за оцінкою) Бердичівського району за окремими віковими групами на 1 січня 2022

	року	(осіб)
	Всього	У тому числі жінки

Всього по району	156568	84288
з них у віці:		
0-6 років	9903	4740
0-14 років	24912	12054
7-18 років	20920	10199
15-64 років	102401	52353
65 років і старше	29255	19881

За даними Бердичівського міськрайонного відділу Державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Житомирській області за 2022 рік зареєстровано 920 шлюбів (що на 284 шлюби або 45% більше ніж за аналогічний період минулого року) та 330 розлучень (що у 3,5 рази більше ніж за аналогічний період минулого року). У 2018 році цей показник складав 578 шлюбів та 230 розлучень відповідно.

В пологовому відділенні центральної міської лікарні за 2022 рік народилося 656 дітей, з них 316 хлопчиків та 340 дівчаток, що на рівні минулого року.

Отже, основним фактором загального скорочення населення є значне зменшення народжуваності (-37%) та збільшення кількості померлих (+21%).

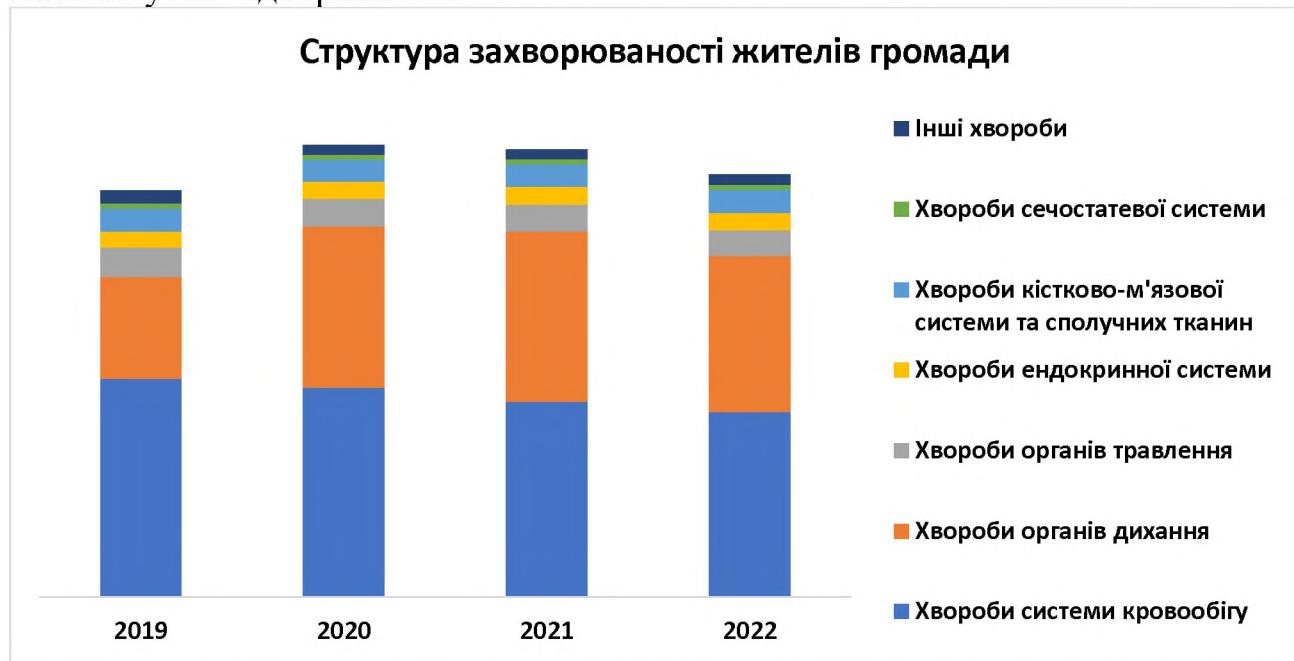
Характерною рисою демографічної ситуації в громаді як і в області є подальше поглиблення процесу депопуляції, погіршення якісних характеристик життя населення.

На якісні показники життя населення мають вплив міграційні процеси через низький рівень доходів та бажання забезпечити добробут сім'ї, прагнення підвищити свій соціальний статус, відсутність вакансій та вільних робочих місць з гідними умовами та оплатою праці в місцях проживання. Крім того, негативний вплив мала епідемія Covid-19 та збройна агресія росії проти України.

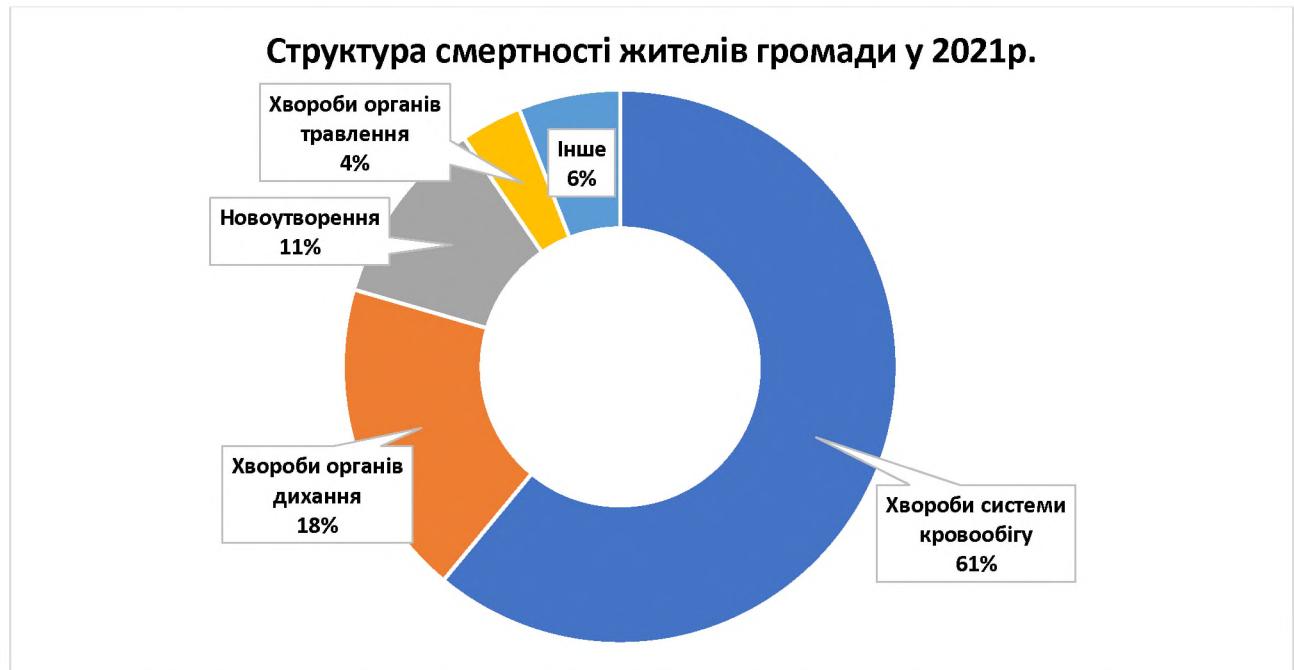
Відповідно до інформації КНП «Бердичівська міська лікарня» динаміка захворюваності дитячого та дорослого населення громади була наступна.

Відповідно до інформації КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги» щодо структури захворюваності серед мешканців громади то вона має наступне відображення.

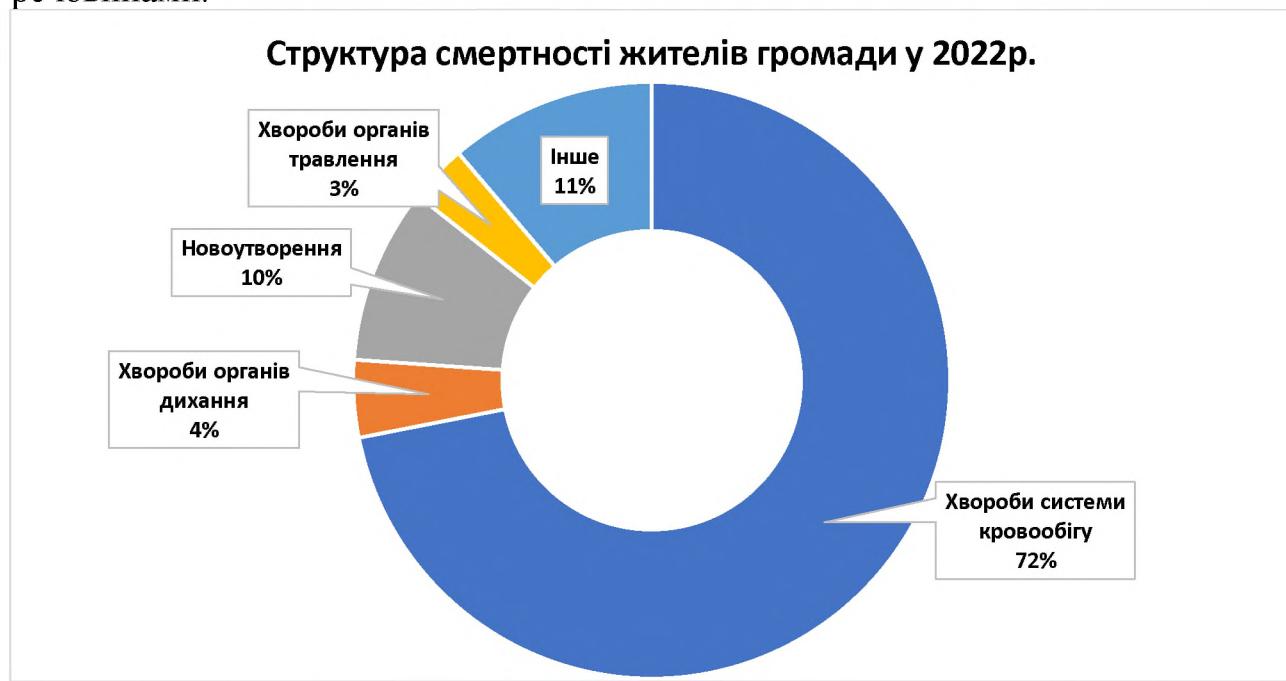
Структура смертності жителів громади по виду захворюваності у 2021-2022 роках зображена на графіках.

На основі наданої інформації про структуру смертності населення Бердичівської громади у 2022 році можна зробити такий аналіз та припущення щодо впливу екологічних чинників:

- Основною причиною смерті є хвороби системи кровообігу (686 випадків)
- це загальноукраїнська тенденція, проте погіршення екологічних умов може бути додатковим чинником ризику серцево-судинних захворювань.
- Другою за поширеністю причиною є хвороби органів дихання (40 випадків) - забруднення атмосферного повітря викидами промисловості та транспорту може сприяти цим захворюванням.

- Зростання онкозахворювань (91 випадок) може бути пов'язане з екологічними чинниками - забрудненням повітря, води, ґрунтів токсичними речовинами.

- Захворювання органів травлення (30 випадків) також можуть викликатися надходженням забруднювачів з їжею та водою.

Можна припустити, що поліпшення екологічного стану території Бердичівської громади сприятиме зниженню смертності від хвороб органів дихання, онкозахворювань та покращенню здоров'я населення загалом. Це потребує комплексних заходів в рамках реалізації Стратегії розвитку громади.

2.9. Стан біорізноманіття

2.9.1. Фізико-географічні, екологічні, геоботанічні особливості території

Відповідно до фізико-географічного районування України, досліджувана територія Бердичівської міської громади знаходитьться у межах Східно-Європейської рівнини, а саме у її південно-західній частині, у лісостеповій зоні та належить до Дністровсько-Дніпровської провінції, зокрема до Придніпровської височини. Громада знаходитьться на межі Волині та Поділля. Згідно з геоботанічним районуванням Бердичівська міська територіальна громада входить до складу Центрально-Поліського округу грабово-дубових, дубових, дубово-соснових лісів, заплавних луків та евтрофічних боліт.

Досліджувана територія – це піднесена рівнина, подекуди вкрита лісами, визначна великою кількістю та ограйдністю пасовищ. Переважають дерново-підзолисті ґрунти легкого складу із низьким вмістом гумусу та поживних елементів.

Річка Гнилоп'ять поділяє територію на дві частини: правобережну та лівобережну. Природною особливістю місцевості є протиставлення лівого пологого берега та підвищеного правого. Правобережжя являє собою піднесене плато, активно перерізане у декількох місцях притоками річки Гнилоп'ять.

Конфігурація річища має живописний, звивистий характер з чергуванням розширених та вузьких ділянок. Річище нерозгалужене. На південно-західних схилах Червоної Гори спостерігаються оголені гірські кристалічні породи. У заплавах річки Гнилоп'ять подекуди збереглися ділянки з незайманою природною рослинністю: трав'янисто-луговою, болотною, чагарниковою, рідше – з дерев листяних порід.

В результаті дослідження усього в складі фітокомплексу річки виявлено 9 видів вищих рослин, які належать до 9 родів та 9 родин: Кушир підводний (*Ceratophyllum submersum L.*), Стрілолист звичайний (*Sagittaria sagittifolia*); Частуха подорожникова (*Alisma plantago-aquatica*); Глечик жовтий (*Nuphar luteum*); Рогіз вузьколистий (*Turpha angustifolia*); Ряска (*Lemna*); Рдесник плаваючий (*Potamogeton natans*); Очерт звичайний (*Phragmites australis* або *Phragmites communis*); Жабурник звичайний (*Hydrocharis morsus-ranae*). Серед 9 видів рослин річки переважають по кількості 5 видів рослин: очерет звичайний, глечики жовті, кушир, ряска.

Дослідження заростання річища проводили шляхом окомірного обстеження площини та характеру заростання річки (% до водяного дзеркала, вид рослин, що утворюють зарості). За результатами дослідження найбільша площа заростання спостерігається на природній частині річки ряскою: початок природної частини річки і далі вниз по течії спостерігається надмірне (ступінь заростання +5 – більше 50%), а в деяких місцях повне заростання ряскою. На прибережній частині річки штучного ставу спостерігається біля обох берегів полоса очерету звичайного шириною 2-10 м із поодинокими рослинами рогозу (ступінь заростання 1 – незначне) Особливу турботу викликає заростання річки очеретом верх проти течії. Заростання річища протяжністю близько 1 км становить до 80% від водяного дзеркала (ступінь заростання +5). Вище проти течії (500 м) біля с.Бистрик спостерігається велике скupчення різака алоевидного; зарості цієї рослини зробили річку непрохідною для човна.

Природні умови території сприятливі для формування різних груп рослинних комплексів – лісів, частка яких в області становить до 10 %, заплавних та суходільних луків. Ліси громади представлені двома групами. До першої групи належать експлуатаційні, до другої – зелені зони навколо міста, ґрунтозахисні ліси, захисні смуги вздовж річок, шляхів сполучення.

У межах громади велика територія зайнята різноманітними сільськогосподарськими культурами (пшениця, ячмінь, овес, гречка, цукрові буряки, картопля, овочеві культури та інші). Степова природна рослинність (різnotрав'я) збереглася на схилах балок, берегах річок. Доволі великі площини зайняті луками.

Трав'янисті рослини, що ростуть на луках, представлені домінантами та співдомінантами. Найбільш поширені злаки – це тимофіївка лучна (*Phleum L.*), лисохвіст (китник) лучний (*Alopecurus pratensis*), тонконіг звичайний (*Poa trivialis L.*), грястиця збірна (*Dactylis glomerata*), костриця лучна (*Lolium pratense*

(Huds.) Darbysh), вероніка колосоподібна (*Veronica spicata*), гадючник звичайний (*Filipendula vulgaris* Moench.). З родини айстрових заплавні луки представлені наступними рослинами: деревій звичайний, королиця, волошки лучні, козельці. З родини маренових (*Rubiaceae*) зустрічаються підмаренники: підмаренник чіпкий (*Galium aparine*). Серед рослин-аддиторів на луках зустрічаються: конюшина лучна, люцерна хмелевидна, подорожник ланцетовидний.

Навколо водні та заплавні ділянки мають фрагментовані ценози болотистих луків, які представлені угрупованнями з *Carex acuta*, *Glyceria maxima*, *Iris pseudacorus*, *Turpha*, *Scirpus*.

2.9.2. Флористичні особливості території дослідження

Згідно флористичного районування України, територія Бердичівської територіальної громади знаходиться у Правобережно-Дніпровському окрузі Східноєвропейської провінції Європейської області.

Флора судинних рослин налічує, за попередніми даними, понад 300 видів рослин.

Провідними рослинами Бердичівської територіальної громади виступають айстрові (*Asteraceae*), осокові (*Cyperaceae*), злакові (*Poaceae*), розові (*Rosaceae*), бобові (*Fabaceae*).

Вплив на природні осередки флористичного дослідження мають процеси господарської діяльності (агровиробництво, виробнича діяльність, урбаністичні впливи), які сприяють формуванню порушених біотопів, на яких зростають рудеральні види, відбувається трансформація природних ценозів.

Дендрофлора території дослідження представлена територіями парків, скверів, бульварів. Комплексну схему озеленення доповнюють зелені насадження обмеженого користування та спеціального призначення - гідропарки на лівому та правому берегах р. Гнилоп'ять; лісопарк на базі існуючого лісового масиву (р-н Завідня, вул. І.Житнichenko); ландшафтний парк на південно-західних схилах Червоної гори; парк шкіроб'єднання, парк відділення еколого-натуралістичного напряму; парк по вул. Сабурова. Парк ім. Т.Г.Шевченка розміщений у центрі міста на території 5 га та представлений 12 видами дерев у загальній кількості близько 50 екземплярів, серед яких найбільше черемхи звичайної та липи серцелистої. (таб.)

Таблиця. Видовий склад дерев парку ім. Т.Г.Шевченка

№	Вид дерева
з/п	
1	Черемха звичайна <i>Prunus padus</i>
2	Береза пухнаста <i>Betula pubescens</i> Ehrh.
3	Липа серцелиста <i>Tilia cordata</i> Mill.
4	Клен гостролистий <i>Acer platanoides</i> L.
5	В'яз дрібнолистий <i>Ulmus parvifolia</i>
6	Липа срібляста <i>Tilia tomentosa</i> Mill.

- 7 Граб *Carpinus betulus* L.
- 8 Горіх грецький *Juglans regia* L.
- 9 Ясен *Fraxinus excelsior* L.
- 10 Робінія звичайна *Robinia pseudoacacia*
- 11 Кінський каштан звичайний *Aesculus hippocastanum*
- 12 Берест *Ulmus minor* Mill.
- 14 Липа серцелиста *Tilia cordata* Mill.

Парк відділення еколо-натуралістичного напряму на території близько 3 га має дендропарк, представлений 18 видами дерев, березовий гай, насадження дуба червоного. (таб.)

**Таблиця. Зелені насадження парку відділення
еколого-натуралістичного напряму**

№ з/п	Вид дерева
1.	Липа серцелиста <i>Tilia cordata</i> Mill.
2.	Каштан <i>Aesculus hippocastanum</i>
3.	Горіх грецький <i>Juglans regia</i> L.
4.	Робінія звичайна <i>Robinia pseudoacacia</i>
5.	Робінія клейка
6.	В'яз дрібнолистий <i>Ulmus parvifolia</i>
7.	Клен-явір <i>Acer pseudoplatanus</i>
8.	Клен гостролистий <i>Acer platanoides</i> L.
9.	Береза пухнаста <i>Betula pubescens</i> Ehrh.
10.	Черемха звичайна <i>Prunus padus</i>
11.	Дуб червоний <i>Quercus rubra</i>
12.	Дуб болотний <i>Quercus palustris</i>
13.	Дуб черешчатий
14.	Церепадус
15.	Черемха звичайна <i>Prunus padus</i>
16.	Горіх маньчжурський <i>Juglans mandshurica</i> Maxim.
17.	Ведмежий горіх <i>Corylus columa</i>
18.	Граб <i>Carpinus</i>

Парк на лівому березі р.Гнилоп'ять представлений 9 видами дерев (таб.)

**Таблиця. Зелені насадження гідропарку на лівому
березі р.Гнилоп'ять**

№ з/п	Вид дерева
1.	Липа серцелиста <i>Tilia cordata</i> Mill.
2.	Каштан <i>Aesculus hippocastanum</i>
3.	Горіх грецький <i>Juglans regia</i> L.
4.	Робінія звичайна <i>Robinia pseudoacacia</i>

5. Береза пухнаста *Betula pubescens* Ehrh.
6. Верба плакуча *Salix babylonica*
7. Ясен звичайний *Fraxinus excelsior* L.
8. Тополя запашна (канадська)
9. Кінський каштан звичайний *Aesculus hippocastanum*

Придорожні насадження вивчалися по вул. Житомирській та вул. Європейській, в основному представлені липою серцелистою, у невеликій кількості зустрічається також горіх, каштан, ясен. (таб.)

Таблиця. Видовий склад дерев у придорожніх насадженнях (вул. Житомирська)

№ з/п	Вид дерева
1	Липа серцелиста <i>Tilia cordata</i> Mill.
2	Горіх грецький <i>Juglans regia</i> L.
3	Каштан <i>Aesculus hippocastanum</i>
4	Ясен
5	Робінія звичайна
	Липова алея (вул. Європейська)
1	Липа серцелиста <i>Tilia cordata</i> Mill.

Парк шкіроб'єднання заснований у другій половині XVII століття. У 1964 році даний парк був включений в кадастр природно-заповідного фонду України як парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, який належить до природно-заповідного фонду місцевого значення. Найбільшої естетичності і виразності сучасним міським об'єктам озеленення надають вікові деревні рослини – рослини, вік яких перевищує 100 років. Вони декоративні впродовж року у різноманітних садово-паркових насадженнях: поодиноких, рядових та біогрупах, де вони є домінантами і структуротвірними породами, що поєднують всі рослини в єдину композицію. Окрімі екземпляри таких патріархів пов'язані з певними історичними подіями та видатними людьми. Тому вікові дерева доцільно вважати національним надбанням, що потребує особливої турботи, догляду та збереження. в межах парку станом на жовтень 2017 р. природно зростають 119 рослин дуба звичайного. При цьому, найбільша кількість вікових дерев знаходиться в центральній частині парку (66 дерев). Серед кварталів парку найбільша кількість – 66 дубів були виявлені у кварталі № 2; у кварталі № 3 – 11 дерев; у кварталі № №4 - 40 дубів, найменша кількість вікових дерев дубу в кварталі №3 – 11 дубів та в кварталі №За – 2 дуба. (таб.)

Таблиця. Просторове розміщення дерев дубу звичайного парку шкіроб'єднання

Частина парку	Номер кварталу	Кількість дерев дуба звичайного	Примітка
Західна	1	4	
Центральна	2	66	

Північна	3	11	
	3а	2	Розміщується дуб з найбільшими біометричними показниками
Східна	4	40	Примикає до залізничної колії на пд.-сх., до ставка на зх.

Дендрофлора території громади представлена 33 видами. Систематичний спектр характеризується переважанням у порядку зменшення: липи серцелистої, дуба черешчатого, клена гостролистого, берези пухнастої, тополі канадської, верби плакучої.

Процеси флористичних змін на території дослідження відбуваються у наступних напрямках – на територіях з природних характером формування ценозів та територіях штучного походження. Другому випадку спостерігається включення інтродукованих видів (Сосна Веймутова, клен американський, дуб червоний, сумах пухнастий, робінія псевдоакація).

При подальших дослідженнях фіто різноманіття території Бердичівської міської громади, слід звернути увагу на вивчення поширення рідкісних видів флори (Червона книга України, регіональний рівень) та створити карти поширення адвентивних видів (амброзія полинолиста, золотушник звичайний).

2.9.3. Фауністичні особливості

На даній території дослідження представлені групи тварин лісового, узлісного, лучного, навколо водного та водного фауністичних комплексів. В складі фауни представлені понад 100 видів хребетних тварин. Ентомофауна дослідження налічує понад 400 видів. Серед комах, занесених до Червоної книги України, слід зазначити такі види як: жук-олень, вусач мускусний, махаон, бражник мертвa головa. У водних об'єктах громади пошириено 14 видів риби. Список видового різноманіття в напрямку зменшення видової кількості: уклейка, плотва, карась звичайний, краснопірка, окунь звичайний, судак, ляш, сом, товсто лоб, короп, ротань, йорш, білий амур, щука.

У процесі дослідження нами вивчені наступні типові представники орнітофауни громади: голуба синиця (чисельність росте із збільшенням антропогенного навантаження, але менше, ніж у великої синиці, даний вид птахів зустрічається з частотою 0, 88 особин); польовий горобець (у парках зустрічається постійно, даний вид є лідером по кількості особин в усі сезони року); хатній горобець зустрічається біля житлових приміщень; грак – типовий синантропний вид (у лісопарках зустрічається тільки як пролітний птах); великий строкатий дятел зустрічається в усіх лісопарках; чорноголова гаїчка (розподіл цих птахів схожий із поширенням королька, він зустрічається у хвойних насадженнях); чубата синиця є типовим представником хвойних лісів; дрізд-горобинник утворює зграї, кількість їх збільшується із антропогенним навантаженням. Виділяються види птахів, які не залежать від антропогенного пресу. До таких належать повзик_підкоришник. Їх кількість не відрізняється, вони присутні майже у всіх лісових насадженнях.

Основні групи копитних ссавців, які зустрічаються на території Бердичівської територіальної громади: козуля європейська, кабан дикий. Характерною особливістю є стабільна кількість копитних, особливо кабана.

Основні групи хутрових ссавців, які зустрічаються на території громади: вовк (як мігруючий), лисиця звичайна, заєць-русак, бобер. Необхідно зазначити, що в останні роки кількість лисиці та зайця збільшується.

2.9.4. Загрози біорізноманіттю регіону досліджень

Дослідження території громади дозволяє констатувати основні процеси трансформації і змін біологічного біорізноманіття: збіднення флористичного складу поширення фітопатологій, формування більш однотипних, екологічного нестійких ценозів природної групи, поширення адвентивних видів в природні лісові і гідрофільні системи; вирощування монокультур в агросистемах (кукурудза, соя, соняшник), використання засобів захисту рослин (пестицидів), забруднення підземних вод, що значно зменшує видову різноманітність.

Забруднення річки призвело до зникнення латаття білого, замулення дна річки. Відсутність системи очищення приводить до заростання річища та створення одновидових водних ценозів.

Велике автомобільне навантаження на громаду сприяє забрудненню повітря, а відтак є причиною захворювання дерев, підсилює даний факт неналежний догляд за зеленими наснаженнями. Оскільки у громаді основними очищувачами повітря є флористичні комплекси, то необхідно застосовувати системний догляд за рослинами, збільшувати кількість зелених зон за рахунок дерев, стійких до захворювань.

2.10. Поводження з побутовими відходами

Серед найгостріших екологічних проблем, актуальних на території громади, – проблема поводження з відходами. Існуюча тенденція щодо загальних обсягів утворених відходів більш ймовірно не матиме різких коливань найближчим часом, але в довготривалій перспективі матиме поступове зростання, тому впровадження ефективної системи поводження з відходами є вкрай необхідним. Накопичення обсягів відходів в навколошньому середовищі без належного їх утримання у місцях видалення відходів, відсутність дієвої системи вилучення вторинних ресурсів та сучасного підприємства з переробки ТПВ, утворення стихійних звалищ створює ризики негативного впливу на здоров'я населення.

Одним із пріоритетних напрямів роботи щодо покращення екологічного стану території громади є розв'язання проблем у сфері поводження з відходами.

На території Бердичівської міської територіальної громади функціонує сміттєзвалище для ТПВ площею 4,9га по вул. Чуднівській, 156-а, яке експлуатується з 1956 року. На сьогоднішній день завантаження сміттєзвалища становить 80%. Сміттєзвалище знаходитьться у комунальній власності територіальної громади. Утворення відходів за 2022рік становить 3856 м3.

На території сміттєзвалища за власні кошти підприємства ТОВ «Полісся Екосфера» побудовано І чергу сміттєпереробного заводу потужністю 30 тис. тон ТПВ в рік - лінію сортування сміття. Це потужний сучасний комплекс із переробки сміття, що дозволяє зменшити навантаження на існуюче сміттєзвалище на 50%.

Послугами з вивезення твердих побутових відходів охоплено 85% населення територіальної громади.

З метою розвитку ринкових відносин, ліквідації монополії у сфері житлово-комунального господарства, відповідно до Закону України «Про житлово-комунальні послуги», постійно, відповідно до чинного законодавства України, проводиться конкурс з надання послуг з поводження з побутовими відходами (вивезення та захоронення твердих та рідких відходів) в м. Бердичеві та визначаються переможці.

На період 2020-2025 років визначено переможця з вивезення та захоронення ТПВ - ТОВ «Полісся Екосфера», з вивезення рідких відходів на період 2019-2024 визначено переможців ФОП Мамчик В.П., ФОП Рибак В.О. та ФОП Вітюк В.О.

Протягом 2023 року ліквідовано 63 стихійних сміттєзвалища, з яких вивезено 569 м³ сміття.

На території громади впроваджена система роздільного збирання побутових відходів, зокрема встановлено 70 контейнерів під пластик. Також, додатково в м. Бердичеві у 2024 році будуть встановлені урни для роздільного збирання відходів.

3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях , які ймовірно зазнають впливу

Стратегія розвитку Бердичівської територіальної громади на період до 2027 року та План заходів із її реалізації спрямовані на забезпечення комфорних і безпечних умов для життя населення всієї громади, реалізація завдань має зменшити негативний вплив на довкілля і здоров'я населення. Впливи на довкілля та умови життєдіяльності населення можливо очікувати при реалізації завдань, які будуть виконуватися із використанням будівельної техніки. При цьому очікуються короткочасні незначні впливи на стан атмосферного повітря, водні об'єкти, ґрунти, шумове навантаження.

Це завдання:

- очищення річки, інших водних об'єктів на теренах громади, ремонт гідротехнічних споруд;
- налагодження регулярного збору та вивезення твердих побутових відходів, запровадження роздільного їх збирання;
- ремонт доріг та вулиць;
- реконструкція та ремонт мережі централізованого водопостачання та водовідведення, що дає підстави припустити достатньо високий рівень забезпечення в майбутньому якісною питною водою і відсутності ризиків для здоров'я населення, що підключене до централізованої системи водопостачання.

Стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу в результаті реалізації цілей документів державного планування, детально описані у розділі 2.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом

Основні екологічні проблеми, характеристики ризиків, територіальні прив'язки та основні завдання, визначені Стратегією, щодо розв'язання даних проблем наведено у таблиці.

Ключові потенційні екологічні проблеми і ризики та їхні зв'язки з документом державного планування

Основні проблеми	Характеристика ризиків	Територіальна прив'язка	Завдання, визначені Стратегією
Забруднення атмосферного повітря внаслідок викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення.	Викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами (котельні, підприємства), автотранспортом.	Магістральні вулиці; ділянки виробничого призначення	Ремонт доріг та вулиць. Екологічна безпека. Розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів (зменшення спалювання сміття)
Погіршення якості як поверхневих так і підземних вод	Погіршення якості поверхневих вод внаслідок скидів забруднюючих речовин у річку Гnilоп'ять. Це створює загрози для водних екосистем та може впливати на якість питної води.	Територія громади	Збереження природного ресурсу – прісної води
Проблема належного поводження з твердими побутовими відходами	Утворення стихійних звалищ, відсутність сучасних потужностей з переробки відходів. Це створює ризики забруднення ґрунтів, підземних вод та поширення інфекційних хвороб.	Територія громади	Створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування тощо)
Демографічне старіння населення та тенденція до зменшення його чисельності.	Погіршення здоров'я населення	Територія громади	Впровадження сучасних сервісів надання медичних послуг, інноваційний розвиток

Отже, серед найважливіших екологічних проблем Бердичівської міської територіальної громади можна виділити наступні:

Забруднення повітря відбувається за рахунок викидів від стаціонарних та пересувних джерел забруднення. Основними забруднювачами є діоксид азоту, оксид вуглецю, тверді частинки, леткі органічні сполуки.

Забруднення від транспорту є найбільш критичним фактором впливу на здоров'я населення оскільки вплив відбувається безпосередньо в зоні дихання людини.

Наступною екологічною проблемою громади, що потребує негайного вирішення, є *забруднення поверхневих вод річки Гнилоп'ять* внаслідок скидів забруднюючих речовин від підприємств та житлово-комунального господарства.

Окремою проблемою залишається питання поводження з твердими побутовими відходами – відсутність ефективної системи поводження з побутовими відходами, утворення стихійних звалищ.

Окреслені екологічні проблеми формують значні ризики для здоров'я населення, зокрема:

- забруднення атмосферного повітря негативно впливає на органи дихання, серцево-судинну систему, підвищує захворюваність;
- забруднення водойм підвищує ризик інфекційних захворювань;
- неналежне поводження з відходами та їх накопичення підвищує ризики інфекційних хвороб та алергічних реакцій.

Відтермінування вирішення цих проблем посилює негативні тенденції щодо захворюваності та смертності населення громади, знижує якість та комфортність проживання.

Території з природоохоронним статусом на території громади відсутні.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час їх підготовки

При розробці Стратегії та Звіту були враховані також наступні документи:

1. Національний план дій з охорони навколошнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.04.2021 № 443-р;

2. Рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямами «Відновлення зрошення і поліпшення екологомеліоративного стану зрошуваних земель»;

3. Стратегію зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р;

4. План заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р;

5. Національний плану управління відходами до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117;

6. Державну стратегію управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022 – 2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р;

7. Водну стратегію України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022 – 2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134;

8. Цілі Стального Розвитку, затверджених 70-ю сесією Генеральної асамблеї ООН (резолюція від 25.09.2015 70/1), серед іншого з урахуванням Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку».

Міжнародні обов'язки Україна взяла на себе, підписавши більш ніж 50 міжнародних багатосторонніх угод, які стосуються збереження та збалансованого використання біорізноманіття, серед яких:

Конвенція про біологічне різноманіття, яка була започаткована під час Всесвітньої конференції глав держав та міністрів довкілля у 1992р. в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія) й ратифікована Верховною Радою України 29 листопада 1994 р.;

Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція, м.Рамсар, Іран, 1971 р.);

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979 р.);

Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (1995 р.); Угоди про збереження кажанів в Європі (1991р.);

Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція);

Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (ратифікована Україною 29 жовтня 1996 р.);

Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (Валлетта, 1992 р.);

Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (Гельсінкі, 1992), що є чинною в Україні з 1 липня 1999 р. та інші.

Засади екологічної політики України визначаються Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до

2030 року» від 28.02.2019 року №2697-VIII. Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 року №695, як планувальний документ для реалізації секторальних стратегій розвитку та координації державної політики у різних сферах визначає досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколошнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

Соціально-економічні сектори, які є вразливими до наслідків зміни клімату, зокрема: біорізноманіття, водні ресурси, енергетика, громадське здоров'я, лісове господарство, прибережні території, рибне господарство, сільське господарство та ґрунти, територіальні громади, транспорт та інфраструктура, туризм, визначені Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 року №1363-р.

Регулювання суспільних відносин у сфері формування, збереження та раціонального, невиснажливого використання екомережі як однієї з найважливіших передумов забезпечення сталого, екологічно збалансованого розвитку України, охорони навколошнього природного середовища, задоволення сучасних та перспективних економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів суспільства, визначається Законом України «Про екологічну мережу України» від 24.06.2004 року №1864-IV.

Забезпечення дотримання Цілей сталого розвитку здійснюється відповідно до Указу Президента України № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

Відносини у сфері оцінки наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виконання документів державного планування, у тому числі стратегій розвитку громад, регулюються законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 року №2354-VIII.

Основними міжнародними правовими документами щодо стратегічної екологічної оцінки є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про CEO) до Конвенції про оцінку впливу на навколошнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України від 01.07.2015 року №562-VIII, та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколошнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України від 06.06.1995 року №214/95-ВР та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних

об'єктів і захисту прав водокористувачів. Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. Дозволи на спеціальне водокористування надаються Радою міністрів АР Крим і обласними адміністраціями (для водних ресурсів державного значення) та органами виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища АР Крим і обласними радами водних ресурсів місцевого значення.

Основними нормативно-правовими актами у сфері користування водними ресурсами є: постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування»; постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується»; Державні санітарні норми та правила «Питна вода. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»; наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами»; постанова Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів». Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги, спрямовані на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище, визначаються в Законі України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 року №2707-ХII.

Основними нормативно-правовими актами у сфері захисту атмосферного повітря є: постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря»; постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами»; постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря»; посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря; максимальні допустимі концентрації та «можливі рівні безпечного ефекту» для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

Норми законодавства у сфері інвестиційної діяльності направлені на необхідність дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності, зокрема Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 року №1560-ХII встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України. В разі їх порушення інвестиційна діяльність може бути зупинена або припинена. Крім того, інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу

на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 року №2059-VIII.

Узгодження цілей та заходів Стратегії розвитку Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації із стратегічними цілями, закріпленими у Стратегії сталого розвитку Житомирської області до 2027 року наведено в розділі 1.

Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації відповідає цілям екологічної політики, встановленим на національному та регіональному рівнях, враховує їх та пропонує комплекс заходів, які спрямовані на їх виконання.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових, постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

Згідно «Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування», затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296, наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, надр, клімату, повітря, води, ландшафту, природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Вторинні наслідки – вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття.

Кумулятивні наслідки – нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

При реалізації заходів Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації можливі прояви негативних впливів на довкілля. З метою запобігання імовірним супутнім негативним наслідкам здійснення окремих заходів, у процесі їх подальшої конкретизації, обґрунтування та проєктування, має бути проведена оцінка впливу на навколишнє середовище відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Реалізація заходів, передбачених Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації може супроводжуватись появою прямих та опосередкованих наслідків, як для

окремих компонентів довкілля, так і сукупним впливом на природні процеси та комплекси.

Значного негативного впливу під час планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

Оцінка враховує екологічні цілі, пов'язані з розвитком території, з метою забезпечення ефективного та сталого соціально-економічного розвитку та поліпшення якості життя населення. Аналіз цілей екологічної політики викладений у розділі 5. В більшій мірі оцінка зосереджується на потенційних негативних екологічних наслідках пов'язаних із реалізацією цілей, передбачених Стратегією.

Результати оцінки представлені у вигляді матриці, що містить оцінку на основі рейтингу потенційних негативних наслідків.

Таблиця. Оцінка ймовірного впливу Стратегії на довкілля відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	Так	Ймовірно	Ні	
Повітря				
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел			+	Зменшення викидів від спалювання за рахунок розвитку системи використання альтернативних джерел енергії, енергозбереження
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел			+	
Погіршення якості атмосферного повітря			+	Озеленення території громади, сприятиме очищенню атмосферного повітря від викидів автотранспорту, підприємств
Появу джерел неприємних запахів			+	
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			+	
Водні ресурси				
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води			+	
Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)			+	Зменшення забруднень внаслідок ліквідації несанкціонованих звалищ ТПВ
Значне зменшення кількості води, що використовується для водопостачання населенню			+	Передбачається реконструкція систем водопостачання, збільшення обсягу централізованого водопостачання
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			+	
Появу загроз для людей і об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			+	

Зміни напрямків і швидкості течії поверхневих вод або обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта			+	
Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			+	У Стратегії визначені заходи щодо підтримання санітарного стану річок
Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод			+	
Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			+	
Забруднення підземних водоносних горизонтів			+	
Відходи				
Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів			+	Пріоритетним напрямком Стратегії є вирішення проблем у сфері поводження з відходами, стимулювання роздільного збору ТПВ, що сприятиме зменшенню обсягів відходів
Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			+	
Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			+	Ліквідація несанкціонованих звалищ ТПВ, сприятиме зменшенню наявності техногенно забруднених територій у громаді
Утворення або накопичення радіоактивних відходів			+	
Земельні ресурси				
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			+	Впровадження сучасних агротехнологій сприятиме поліпшенню стану та родючості ґрунтів
Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			+	Збільшення площ зелених насаджень запобігатиме деградації та еrozії ґрунтів
Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			+	
Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози, через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури			+	
Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			+	
Біорізноманіття та рекреаційні зони				
Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території)			+	
Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			+	

Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь у цілому		+	
Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин		+	
Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних можливостей		+	
Будь-який вплив на об'єкти історико-культурної спадщини		+	У Стратегії передбачені заходи щодо підтримки розвитку туризму та об'єктів історико-культурної спадщини.
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо)		+	

Населення та інфраструктура

Вплив на стан забезпечення робочими місцями населення?	+		Передбачається збільшення робочих місць за рахунок соціально-економічного розвитку громади
Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків		+	Розвиток транспортної мережі відповідно державних програм, ремонт дорожнього покриття
Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень		+	
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги		+	
Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей		+	Опосередкованим результатом реалізації заходів Стратегії є зменшення екологообумовлених захворювань населення громади

Екологічне управління та моніторинг

Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки		+	
Погіршення екологічного		+	
Усунення механізмів впливу ОМС на процеси техногенного навантаження		+	Забезпечення належного рівня готовності органів цивільного захисту та підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на ліквідацію можливих наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру
Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва		+	

Інше

Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів		+	Передбачено підтримку системи роздільного збору ТПВ
Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу		+	

Атмосферне повітря

Реалізація Стратегічного плану розвитку Бердичівської міської територіальної громади не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів в атмосферне повітря, тому заходи з її реалізації не приведуть до значних негативних наслідків для атмосферного повітря.

Оперативні цілі стратегічної цілі 1 "Економічний розвиток громади" можуть мати незначний короткостроковий негативний вплив на якість атмосферного повітря на етапах впровадження інвестиційних проектів та розвитку туристичної галузі. Проте, застосування сучасних технологій дозволить мінімізувати збільшення викидів забруднюючих речовин. Реалізація завдань з розвитку туристичного потенціалу може привести до незначного збільшення викидів від транспорту.

На етапі проведення будівельних робіт з модернізації інфраструктури можливе короткочасне погіршення якості атмосферного повітря внаслідок викидів від будівельної техніки. Проте це не приведе до довгострокового негативного впливу.

Реалізація заходів з енергозбереження, використання альтернативних джерел енергії та інноваційних технологій дозволить зменшити викиди забруднюючих речовин та поліпшити якість атмосферного повітря.

Загалом реалізація Стратегічного плану Бердичівської міської територіальної громади у довгостроковій перспективі матиме позитивний вплив на стан атмосферного повітря.

Кліматичні зміни

Реалізація Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади може привести до незначного збільшення викидів парникових газів на етапах розширення промислово-виробничого комплексу та будівництва. Проте це буде короткостроковий вплив.

В цілому реалізація Стратегії матиме позитивний вплив на клімат завдяки запланованим заходам щодо впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій, використання альтернативних джерел енергії. Це сприятиме зменшенню викидів парникових газів і пом'якшенню наслідків зміни клімату.

Отже, негативного впливу реалізації Стратегії на глобальні кліматичні зміни не очікується. Навпаки, це сприятиме адаптації Бердичівської громади до кліматичних змін.

Водні ресурси

Водні ресурси є одним з найважливіших природних багатств Бердичівської громади. Основною водною артерією є річка Гнилоп'ять, яка протікає через східну частину міста Бердичева. Також на території громади розташована низка ставків та водосховищ.

Реалізація Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів з її реалізації передбачає як позитивний, так і потенційно негативний вплив на стан водних ресурсів.

Позитивний вплив полягає у тому, що Стратегія містить низку заходів, спрямованих на поліпшення якості водних ресурсів та ефективне водокористування. Зокрема, планується:

- реконструкція систем водовідведення;
- модернізація централізованих мереж водопостачання;
- впровадження сучасних технологій очищення стічних вод;
- оновлення обладнання каналізаційних насосних станцій;
- ліквідація стихійних сміттєзвалищ, які забруднюють водойми.

Ці та інші заплановані заходи сприятимуть поліпшенню якості води в річці Гнилоп'ять та інших водних об'єктах, а також раціональному використанню водних ресурсів.

Водночас, окрім проєкти в рамках Стратегії можуть мати помірний негативний вплив на водні ресурси на етапі будівництва. Це, зокрема, стосується будівництва та реконструкції доріг, інших інженерних мереж. На цих етапах можливе тимчасове порушення гідрологічного режиму.

Проте такий вплив є короткосрочним і мінімізується дотриманням технологій будівництва та відновленням порушених ділянок після завершення робіт. Довготривалий негативний вплив на водні ресурси є малоймовірним.

Отже, в цілому вплив Стратегії розвитку Бердичівської МТГ на водні ресурси є переважно позитивним. Реалізація запланованих заходів матиме стратегічний позитивний ефект для покращення стану та ефективного використання водних ресурсів громади. Потенційний негативний вплив окремих інфраструктурних проєктів є тимчасовим і не суттєвим за умови дотримання технологій будівництва та відновлення довкілля.

Земельні ресурси і ґрунти

Земельні ресурси є основою для розвитку сільського господарства, промисловості, інфраструктури та інших галузей Бердичівської громади. Ефективне використання та охорона земель є важливим завданням для сталого розвитку території.

Земельні ресурси та ґрунти є важливим природним багатством Бердичівської громади. Від їх раціонального використання та охорони залежить сталий розвиток території.

Реалізація Стратегії розвитку Бердичівської МТГ може вплинути на земельні ресурси та ґрунти наступним чином:

- Розширення житлової та громадської забудови призведе до незначного скорочення площ земель іншого призначення та збільшення площ забудованих земель;

- Будівництво нових підприємств і об'єктів інфраструктури також може вимагати вилучення ділянок із сільськогосподарського обігу;

- Реконструкція та прокладання нових доріг, трубопроводів, ліній електропередач тимчасово порушуватиме землі;

- Впровадження сучасних агротехнологій сприятиме поліпшенню стану та родючості ґрунтів;

- Збільшення площ зелених насаджень запобігатиме деградації та ерозії ґрунтів;

- Упорядкування системи поводження з відходами та ліквідація стихійних сміттєвалищ зменшить хімічне забруднення ґрунтів, що матиме позитивний вплив.

Отже, реалізація Стратегії передбачає комплекс заходів, спрямованих на раціональне використання, охорону та відновлення земельних ресурсів і ґрунтів Бердичівської громади.

Поводження з відходами

Ефективне поводження з відходами є однією з найгостріших екологічних проблем Бердичівської громади. На її території функціонує сміттєзвалище для захоронення твердих побутових відходів, а також існують стихійні звалища. Реалізація Стратегії розвитку громади матиме суттєвий позитивний вплив на поліпшення ситуації у сфері поводження з відходами.

Зокрема, Стратегія передбачає наступні заходи:

- Створення сучасної системи управління відходами (завдання 3.3.3) - впровадження роздільного збору сміття, будівництво сортувальних ліній;
- Розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів (завдання 3.3.2).

Реалізація цих заходів дозволить запровадити роздільне збирання сміття, сортування та утилізацію окремих фракцій відходів, зменшити обсяги захоронення на полігоні, ліквідувати стихійні сміттєзвалища.

Певну кількість відходів, зокрема будівельних, може утворюватися на етапі реалізації інфраструктурних проектів Стратегії. Проте дотримання технологій будівництва, сортування та утилізація цих відходів дозволить мінімізувати їх негативний вплив.

Отже, Стратегія розвитку Бердичівської МТГ матиме значний позитивний вплив на вирішення проблеми поводження з відходами на території громади за рахунок упровадження новітніх технологій та створення ефективної системи поводження з усіма видами відходів.

Біорізноманіття та рекреаційні зони

Збереження біорізноманіття та розвиток рекреаційних зон є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку Бердичівської громади.

Реалізація Стратегії розвитку громади на період до 2027 року може мати як позитивний, так і нейтральний вплив на стан біорізноманіття та рекреаційних ресурсів.

Позитивно вплине:

- Облаштування парків та скверів для відпочинку людей (завдання 3.1.4) - дозволить розвивати рекреаційні зони та зелені насадження у населених пунктах;
- Ліквідація стихійних звалищ (завдання 3.3.2) - запобіжить забрудненню природних ландшафтів;
- Заходи з благоустрою та озеленення територій (завдання 3.1.1,) - сприятимуть поліпшенню стану міського середовища.

Водночас, Стратегія не містить спеціальних заходів, спрямованих на охорону біорізноманіття та рідкісних видів тварин і рослин. Тому в цілому вплив на ці компоненти довкілля є нейтральним.

Реалізація окремих інфраструктурних проектів (будівництво доріг, об'єктів комунального господарства тощо) може мати локальний, тимчасовий негативний вплив на біорізноманіття. Проте такий вплив мінімізується дотриманням природоохоронних вимог.

Загалом Стратегія розвитку Бердичівської МТГ не містить загроз для біорізноманіття та рекреаційних ресурсів громади, а окремі її заходи матимуть позитивний ефект. Вплив інфраструктурних проектів є локальним і мінімізується дотриманням технологій будівництва та охорони довкілля.

Здоров'я населення

Стан здоров'я населення є одним з найважливіших показників якості життя в громаді. Реалізація Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року спрямована на покращення здоров'я мешканців за рахунок комплексу заходів.

Зокрема, Стратегія передбачає:

- Формування оптимальної мережі закладів охорони здоров'я, їх модернізація. Доступність та якість надання медичних послуг (завдання 2.2.1);
- Впровадження сучасних сервісів надання медичних послуг, інноваційний розвиток (завдання 2.2.2);
- Розвиток мережі спортивних об'єктів, зміщення їх матеріально-технічної бази, підтримка розвитку спорту та рухової активності (завдання 2.2.3);
- Збереження природного ресурсу – прісної води. (завдання 3.1.3);
- Створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування тощо) (завдання 3.3.3);
- Облаштування парків та скверів для відпочинку людей (завдання 3.1.4).

Ці та інші заходи сприятимуть підвищенню якості та доступності медичного обслуговування, профілактиці захворювань, поліпшенню санітарного стану території громади. В результаті очікується зниження рівня захворюваності, збільшення тривалості життя і покращення демографічних показників.

Реалізація Стратегії також матиме опосередкований позитивний вплив на здоров'я населення через покращення соціально-економічних умов, створення нових робочих місць, підвищення доходів.

Отже, Стратегія розвитку Бердичівської громади спрямована на комплексне вирішення проблем охорони здоров'я та формування здорового суспільства, що матиме довготривалий позитивний вплив на стан здоров'я населення.

Транскордонний вплив

Транскордонний вплив при реалізації Стратегії розвитку на довкілля, у тому числі здоров'я населення, відсутній.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації.

Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Стратегії розвитку ґрунтуються на впливі та наслідках на довкілля та

здоров'я населення. Зазначені заходи носять виключно загальний рекомендований характер щодо усунення можливих негативних наслідків; в свою чергу, конкретні заходи до основних завдань Стратегії розвитку розглядаються під час реалізації відповідних проектів та надання екологічних дозволів.

<i>Сфера довкілля</i>	<i>Заходи щодо зменшення негативних наслідків впливу</i>
<i>Атмосферне повітря</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження енергоефективних технологій та альтернативних джерел енергії - дозволить зменшити викиди від традиційних джерел енергії; - Будівництво та реконструкція доріг - зменшить викиди від транспорту в житловій забудові; - Технологічне переоснащення та модернізація потужностей промислово-виробничого комплексу та сільського господарства; - Заходи з озеленення територій; - Дотримання нормативів граничнодопустимих викидів стаціонарними та пересувними джерелами; - Використання новітніх технологій на транспортних засобах з метою зниження витрат паливно-мастильних матеріалів та скороченню викидів; - Контроль якості паливно-мастильних матеріалів та відповідності державним стандартам; - Використання електротранспорту.
<i>Водні ресурси</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Контроль за дотриманням нормативів скидів у водойми; - Забезпечення раціонального використання водних ресурсів; - Реконструкція та модернізація мереж водопостачання та водовідведення; - Модернізація каналізаційних очисних споруд.
<i>Земельні ресурси</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Рекультивація земель після завершення будівництва об'єктів; - Моніторинг використання добрив й хімічних сполук у сільському господарстві; - Заходи із запобігання ерозії та деградації ґрунтів.
<i>Поводження з відходами</i>	<p>3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Упровадження роздільного збору сміття та сортування; - Заходи із знешкодження та утилізації промислових відходів; - Ліквідація стихійних сміттєзвалищ та механізми запобігання їх створенню;

	<ul style="list-style-type: none"> - Запровадження екологобезпечних технологій переробки відходів; - Проведення роз'яснювальної роботи з населенням щодо поводження з відходами.
--	--

Реалізація цих та інших запланованих заходів дозволить мінімізувати екологічні ризики та забезпечити збалансований розвиток Бердичівської громади з урахуванням інтересів довкілля та населення.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення.

Стратегія розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року розроблена з урахуванням довгострокових пріоритетів Стратегії розвитку Житомирської області до 2027 року відповідно до:

Стратегічної цілі 2 - Створення сучасного і безпечної життєвого середовища в територіальних громадах, зокрема Операційної цілі 2.3 - Якісні місцеві дороги (мости і шляхопроводи), належний благоустрій, чисте і безпечне довкілля.

Стратегічної цілі 3 - Стійке поліпшення якості життя та нагромадження людського потенціалу, зокрема Операційній цілі 3.1 - Зміцнення здоров'я населення, підвищення демографічного потенціалу.

Заходи Стратегії Бердичівської громади, спрямовані на досягнення даних цілей, передбачають збалансування економічного, соціального та екологічного розвитку з пріоритетом забезпечення сприятливого середовища та здоров'я населення.

В Стратегії розвитку Бердичівської міської громади на період до 2027 року розглядались наступні сценарії розвитку: інерційний, оптимістичний та пессимістичний.

Інерційний сценарій розвитку.

Інерційний сценарій розвитку території формується за комплексу припущень, що тривкий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним, тобто послідовність станів системи змінюється за інерцією: **громада рухається по інерції, суспільно-економічний стан країни сприяє розвитку громади.**

Базові припущення – національний рівень:

- Війна в Україні наближається до завершення.
- Правове поле держави, яке регулює її економічну базу, тобто, законодавство у сферах державних фінансів, податків, економічної та промислової політики тощо, залишається без змін або змінюється поволі, «наздоганяючи» суспільні запити.
- Інфляція залишається на тому ж рівні, гривня підтримується за рахунок зовнішніх джерел.
- Рівень тінізації економіки залишається на тому ж рівні.

- З державних фондів на розвиток територій виділяються заплановані кошти.

Базові припущення – місцевий рівень:

- Індекс народжуваності та індекс міграції залишається на тому ж рівні.
- Рівень довіри підприємців і громадян до влади залишається на тому ж самому рівні.
- Рівень зацікавленості міжнародних інвесторів до громади залишається на тому ж рівні.
- Економічна активність фізичних осіб підприємців та підприємств ю надалі переважатиме у сферах торгівлі і послуг.

Що відбувається:

Базовий сценарій розвитку Бердичівської міської територіальної громади передбачає збалансованість у фінансуванні економічних, соціальних та екологічних інвестицій з метою підтримки реального сектору, формування здорового суспільства, вдосконалення соціального захисту населення, підвищення якості освітніх послуг, якості життя, комфортних умов та добробуту в громаді. Існує припущення, що завдяки об'єднанням зусиль органів місцевої влади різних рівнів, громадськості та бізнесу, можуть бути створені певні умови для наближення базового сценарію розвитку громади до оптимістичного.

Песимістичний сценарій

Песимістичний сценарій розвитку території є результатом критичної оцінки та врахування негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів: **громада не використовує можливості, суспільно-економічний стан країни не сприяє розвитку.**

Базові припущення – національний рівень:

- Війна в Україні має затяжний характер.
- Україна не отримає коштів на відбудову від міжнародних інституцій в достатній кількості.
- Реформи відбуваються мляво.
- ВВП країни продовжує падіння – по 5-8 % щороку.
- Інфляція залишається на високому рівні, гривня підтримується за рахунок зовнішніх джерел.
- На ремонт доріг виділяється недостатньо фінансування, доступ до розвиткових ресурсів є дуже обмежений.
- З державних фондів на розвиток територій виділяється лише третя частина від запланованого 1% від бюджету.
- Інвестори надалі бояться приходити в Україну. На перешкоді стойть, війна, високий рівень корупції і побоювання рейдерських захоплень і хабарництва.
- Тінізація економіки перевищує 50%. Підтримка для розвитку МСБ є недостатньою.
- Зменшується кількість населення в сільських територіях.

Базові припущення – місцевий рівень:

- Безробіття залишається на дуже високому рівні.
- Зменшується кількість випускників навчальних закладів через демографічну кризу.

- Через брак підтримки зі сторони влади і інститутів громадського суспільства рівень зачленення громадськості до розвитку громади залишається низьким.
- Рівень оплати за послуги ЖКГ є низьким, що приводить до кризи у цій галузі.
- Міграція місцевого населення закордон продовжується. Населення зменшується на 10% до кінця 2027 року.
- Інфраструктура громади продовжує руйнуватися.
- Влада не планує розвиток громади, займаючись виключно «латаанням дірок».
- Кількість підприємців надалі скорочується, наймані працівники втрачають роботу.
- Збут продукції відбувається в межах середовища проживання (території громади, району). Бізнес не планує інвестувати у розвиток.
- Ідентичність громади, незважаючи на велику кількість унікальних переваг і об'єктів на загальнодержавному рівні залишається низькою.
- Купівельна спроможність населення знижується.
- Кількість розвиткових фінансових ресурсів для розвитку громади залишається низькою.
- Бюджет громади, незважаючи на тенденцію до зростання, не дозволяє через значне соціальне навантаження, вкладати гроші у розвиток, енергоефективність та інноваційність.

Що відбувається:

Населення громади поволі скорочується, що відбувається в наслідок природного скорочення населення. Через високе навантаження соціальною складовою бюджет громади не в змозі фінансувати програми з розвитку житлово-комунального господарства та впровадження енергозберігаючих технологій.

Ключові інвестори не вкладають гроші у розвиток власних підприємств, побоюючись форс-мажорних обставин. Кількість робочих місць на підприємствах не зростає, а зарплата залишається невисокою у порівнянні з великими містами і сусідніми європейськими країнами, що спонукає населення працездатного віку шукати роботу де-інде.

Дороги ремонтується «ямковим методом».

Оптимістичний сценарій

Оптимістичний сценарій розвитку будеться на припущеннях, за яких формуються найсприятливіші зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які громада здатна створити самостійно) фактори впливу: **громада активно використовує можливості в умовах швидкого суспільно-економічного розвитку країни.**

Базові припущення – національний та регіональний рівень:

- Війна закінчується перемогою України.
- Реформи (судова, освітня, медична) відбуваються за планом.
- Україна отримає доступ до структурних фондів ЄС.
- Бюджет ДФРР становить згідно з рекомендованим – 1% ВВП.
- ВВП зростає на 5% щорічно.

- Інфляція стабілізується на рівні 5-7%.
- Уряд знаходить кошти на грунтовний ремонт доріг у середньостроковій перспективі у тому числі у сільській місцевості.
- Бізнес поволі виходить з тіні завдяки прозорим і таким, що викликають довіру, діям центральної влади.
- Ухвалена Стратегія розвитку дозволяє залучати зовнішні ресурси і в повній мірі розкривати власні переваги.

Базові припущення – місцевий рівень:

- Місцеві інвестори приймають рішення про розширення та створення нових підприємств.
- Збільшується кількість робочих місць і зменшується відтік працездатного населення.
- Кількість ФОПів збільшується кожного року на 5%.
- Громада формує повний список планувальних документів – Стратегію розвитку, Генеральний план, Статут громади, План просторового розвитку.
- Завдяки вмілому пропагуванню місцевих переваг і «якірних точок» розвитку у Бердичівську міську громаду приходять нові інвестори.
- Внаслідок розвитку туристичної сфери і вдалій промоції громади на загально державному та міжнародному рівні збільшується кількість туристів, що призводить до розвитку туристичної галузі..
- За рахунок державних фондів та громади добудовуються незакінчені об'єкти.
- Внаслідок проведення енергоефективних заходів вивільняються додаткові кошти на розвиток інфраструктури громади.
- Громада активно використовує кошти на розвиток інфраструктури, що призводить до покращення стану доріг та екології в громаді.

Що відбувається:

Війна закінчується перемогою України, із-за кордону починають поверматися мешканці в громаду.

В громаді активізуються старі інвестори та приходять нові, готові вкладати гроші в розвиток підприємств. Ключові підприємства громади модернізують свої потужності і освоюють нові види продукції, орієнтовані на нові ринки збуту.

Рівень доходів населення зростає, що приводить до зросту активності МСБ.

Активізується підприємливість населення, відкриваються нові суб'єкти господарювання.

Мешканці громади завдяки існуючій Стратегії розвитку чітко розуміють, яким шляхом вони рухаються і які ключові пріоритети розвитку приведуть їх до зростання, активно беруть участь у розбудові громади.

Завдяки інвестиціям з фондів ЄС, проектному менеджменту і фінансуванню з державних фондів підвищується рівень благоустрою в громаді, життя її мешканців стає комфортним і безпечним, зменшується рівень злочинності.

Потреба у залученні кваліфікованих фахівців на створених підприємствах стимулює приїзд до громади молодих сімей з дітьми, що в свою чергу приводить до розширення сфери житлового будівництва.

Стратегія розвитку Бердичівської громади спрямована на екологічно збалансований розвиток і тому не потребує альтернативних цілей і пріоритетів та альтернативних сценаріїв розвитку. В якості альтернативи можна розглядати «нульовий сценарій», який передбачає опис, прогнозування та оцінку ситуації у випадку незатвердження Стратегії. В такому випадку відмова від реалізації запланованих Стратегією заходів не збільшить позитивні впливи та продовжить поточні, несприятливі тенденції для стану довкілля та здоров'я населення в громаді. Реалізація «нульового сценарію» не забезпечить досягнення збалансованого (сталого) розвитку Бердичівської міської територіальної громади.

Стратегія акцентує увагу на таких аспектах як: поліпшення екологічного стану, розвиток інфраструктури водопостачання, управління відходами, енергозбереження, охорону земельних ресурсів та біорізноманіття.

Реалізація Стратегії матиме позитивний вплив на стан довкілля та здоров'я населення Бердичівської громади. Це свідчить, що Стратегія спрямована на екологічно збалансований та стабільний розвиток громади.

Під час здійснення стратегічної екологічної оцінки були використані метод статистичного аналізу, що ґрунтуються на кількісних показниках, які дають можливість проаналізувати ретроспективні тенденції досліджуваних явищ та зробити прогнозні припущення на їх основі, зокрема: обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами; коефіцієнти смертності від основних хвороб; динаміка депопуляції чисельності населення громади, рівень забруднення водних ресурсів; родючість ґрунтів тощо. Основна проблема під час здійснення статистичного аналізу була пов'язана із відсутністю офіційної інформації щодо показників у сільській місцевості громади. Статистична інформація наводилась за районами Житомирської області до формування нового адміністративно-територіального устрою у 2020 році.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

СЕО не завершується прийняттям рішенням про затвердження Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Стратегії, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вживтя заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля. Відповідно ст.17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник у межах компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не

передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Моніторинг використовується для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дає можливість отримати інформацію про реалізацію Стратегії;

- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості стратегічної екологічної оцінки);

- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;

- перевірки того, що Стратегія виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО. Для моніторингу проекту документу державного планування можуть залучатися акредитовані лабораторії.

Моніторинг наслідків виконання документу державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, здійснюватиметься під час реалізації Стратегії з метою забезпечення неухильного дотримання вимог законодавства та втілення всіх заходів щодо мінімізації ймовірних впливів та наслідків на навколошнє природне та соціальне середовище. Загальною метою моніторингу екологічних та соціальних аспектів даного проекту є забезпечення/гарантування того, що всі заходи пом'якшення та мінімізації впливів та наслідків успішно втілюються та вони є ефективними й достатніми.

Моніторинг наслідків виконання ДДП для довкілля також передбачає своєчасне виявлення нових проблем та питань, що викликають занепокоєння. Моніторинг має відбуватись на декількох рівнях та передбачати можливі екологічні загрози та/або виявляти під час його здійснення впливи, що не були передбачені раніше. Програма екологічного моніторингу буде працювати під час реалізації Стратегії. Вона складається із переліку дій та заходів, кожний із яких має певну мету та ключові індикатори та критерії для оцінки.

В цьому звіті було проаналізовано рушійні сили, їх тиск на середовище та вплив, а також запропоновано варіанти реагування. За результатами було відібрано індикатори моніторингу наслідків виконання Плану, відповідно до вимог Постанови № 1272 "Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення", Закону України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року", які корелюють із завданнями Стратегії. Індикатори моніторингу наслідків виконання ДДП наведено нижче.

В якості екологічних індикаторів результативності Стратегії необхідно використовувати екологічні індикатори та індикатори здоров'я населення, кількість та сутність яких може бути розширена для врахування окремих проектів та заходів.

Індикатори моніторингу:	Строк виконання
- вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь, %;	Протягом року
- обсяг забору і водоспоживання, тис. м3;	Протягом року
- обсяги скидання зворотних вод у водні об'єкти, тис. м3;	Протягом року
- обсяги скидання очищених і недостатньо очищених вод у водні об'єкти, тис. м3;	Протягом року
- відповідність води у річці Гнилоп'ять нормативам;	Протягом року
- відповідність питної води централізованого водопостачання нормативам;	Протягом року
- обсяг утворених відходів, т/рік;	Протягом року
- обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел викидів, т/рік;	Протягом року
- реконструкція та будівництво дорожньо-транспортної мережі, км/рік;	Протягом року
- динаміка смертності від основних хвороб;	Протягом року
- кількість населення громади.	Протягом року

Для громади доцільно проводити моніторинг ефективності реалізації цілей стратегії на основі визначених показників (індикаторів) раз на рік, а також на початку введення в дію (затвердження) Стратегії та через рік після завершення її дії.

Результати моніторингу оприлюднюються на власному офіційному веб-сайті громади та вносяться до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки один раз на рік протягом строку дії Стратегії та через рік після закінчення такого строку. У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки виконання Стратегічного плану для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживаються заходи для їх усунення.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Оскільки наслідки виконання Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року та плану заходів із її реалізації не поширюватимуться на території за межами України та не матимуть впливу на довкілля суміжних країн, то ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі, для здоров'я населення внаслідок реалізації відсутні.

11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10, розраховане на широку аудиторію

Проект Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року розроблений з урахуванням довкострокових пріоритетів

Стратегії розвитку Житомирської області на період до 2027 року та Плану заходів з її реалізації на 2024-2027 роки, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки з урахуванням регіональних пріоритетів Житомирської області.

Концепцією формування Стратегії є імплементація екологічних імперативів у соціально-економічний розвиток Бердичівської міської територіальної громади, що відповідає Основним зasadами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Метою Стратегії є забезпечення динамічного, збалансованого розвитку населених пунктів Бердичівської міської територіальної громади, підвищення конкурентоспроможності громади та рівня життя населення, розв'язання проблем економічного та соціального розвитку і підвищення спроможності громади, що сприятиме покращенню якості життя її мешканців, а також сприяння інтеграції економічної, соціальної та екологічної політик, прогресивної трансформації економіки на засадах екологоорієнтованого інноваційно-технологічного розвитку.

Виходячи з цього, основними стратегічними цілями проекту Стратегії є: економічний розвиток громади (Бердичів для інвестицій), розвиток людського потенціалу (Бердичів для людей), територія комфортного і безпечного життя (Бердичів для кожного) та формування активної відповідальної громади (Бердичів для ідей). Стратегія є основою для розробки короткотермінових та середньострокових програм економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади.

Стратегія ґрунтуються на аналізі прогнозних тенденцій розвитку економіки Бердичівської міської територіальної громади та враховує: основні стратегічні напрямки та актуальні виклики соціально-економічного розвитку з урахуванням екологічних пріоритетів; вплив зовнішніх та внутрішніх чинників і ризиків; результати опитування населення; можливі сценарії розвитку громади; місію та стратегічне бачення розвитку громади; стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку громади.

Аналіз трендів стану довкілля Бердичівської громади вказує на поступове зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел; обсягів забору та використання води, зменшення рівня водовідведення та скидів забруднених вод; високий рівень господарського освоєння земель.

Основними екологічними проблемами громади є забруднення атмосферного повітря, відсутність ефективних заходів поводження з відходами, забруднення водних об'єктів, низький рівень екологічної свідомості бізнесу та населення, забруднення поверхневого стоку.

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля громади визначаються нормами Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки, Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, Закону України «Про екологічну мережу України», Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» й інших нормативно-правових актів.

Ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, при реалізації Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року, відсутні.

Зміни, які чинять шкідливі впливи на атмосферне повітря, ґрунти, водне середовище (поверхневі та підземні води) у результаті прийняття Стратегії не відбудуться. Загалом, реалізація Стратегії має позитивно вплинути на стан атмосферного повітря, стан водних об'єктів, поводження з відходами, земельні ресурси, ґрунти, біорізноманіття. Реалізація заходів Стратегії має сприяти покращенню стану здоров'я населення та підвищенню рівня безпеки мешканців громади.

Михайло МАЙ

Начальник управління економічного розвитку Бердичівської міської ради

Людмила БЕДРАНЬ

Начальник відділу економіки та інвестицій управління економічного розвитку Бердичівської міської ради

Єгор ШАПОВАЛ

Головний спеціаліст відділу економіки та інвестицій управління економічного розвитку Бердичівської міської ради

Ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, при реалізації Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року, відсутні.

Зміни, які чинять шкідливі впливи на атмосферне повітря, ґрунти, водне середовище (поверхневі та підземні води) у результаті прийняття Стратегії не відбудуться. Загалом, реалізація Стратегії має позитивно вплинути на стан атмосферного повітря, стан водних об'єктів, поводження з відходами, земельні ресурси, ґрунти, біорізноманіття. Реалізація заходів Стратегії має сприяти покращенню стану здоров'я населення та підвищенню рівня безпеки мешканців громади.

Михайло МАЙ

Начальник управління економічного розвитку Бердичівської міської ради

Людмила БЕДРАНЬ

Начальник відділу економіки та інвестицій управління економічного розвитку Бердичівської міської ради

Єгор ШАПОВАЛ

Головний спеціаліст відділу економіки та інвестицій управління економічного розвитку Бердичівської міської ради